

Riksdagens protokoll 1997/98:60

Tisdagen den 3 februari

Protokoll
1997/98:60

Kl. 14.00 – 16.44
18.00 – 19.03

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 27 och 28 januari.

2 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1997/98:131

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:131 av Marie Wilén om ungdomar i gles- och landsbygd.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 13 februari 1998.

Skälet till dröjsmålet är att någon tidigare lämplig debattdag inte funnits.

Stockholm den 28 januari 1998

Anders Sundström

Enligt uppdrag

C H Fallenius

Expeditionschef

Interpellation 1997/98:101

Till riksdagen

Interpellation 1997/98:101 av Lars Stjernkvist (s) om privatisering.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 12 februari 1998.

Skälet till dröjsmålet är resa med statsministern.

Stockholm den 29 januari 1998

Margot Wallström

3 § Svar på interpellation 1997/98:138 om rättsväsendet

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Ingbritt Irhammar har frågat vilka strategier regeringen avser att tillämpa och vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att

**Fel! Okänt
växelargument.**

motverka de negativa effekterna av den centralisering av rättsväsendet som nu genomförs.

Polisens, åklagarnas och domstolarnas möjligheter att på bästa sätt tillgodose de krav som allmänheten har rätt att ställa på rättsväsendet mäts enligt min mening inte i hur många myndigheter eller hur många domstolar som finns. För medborgarna är det viktigt att det finns polis på plats för att förhindra brott eller beivra brott och inte om det finns en polismyndighet där eller inte. Det är därför vi har genomfört den stora närpolisreformen för att i större utsträckning få ut polisen bland medborgarna.

Närpolisverksamheten och strävandena att polisarbetet skall bedrivas på ett problemorienterat sätt har inneburit, och innebär, stora förändringar i polisens verksamhet. Polisens möjligheter att lyckas i det arbetet har inte så mycket att göra med om det finns en polisstation eller vilka öppettider polisstationen har. Det avgörande är att polisen i så stor utsträckning som möjligt finns på plats där det vanligen begås brott.

Ingbritt Irhammar påstår att polisens lokalkännedom har minskat till följd av centraliseringen av myndighetsfunktionerna. Detta är ett både svårbegripligt och felaktigt påstående. Jag är helt övertygad om att de poliser som ingår i närpolisverksamheten har mycket bättre lokalkännedom än de poliser som i den gamla organisationen arbetade i ett antal polishus runt om i landet. Jag anser inte att polisen, åklagarna och domstolarna måste ha lika stora verksamhetsområden.

När det gäller helheten i förändringsarbetet är det min uppfattning att de tidigare geografiskt likformade organisationerna inte alltid gav de bästa förutsättningarna för att få ut så mycket verksamhet som möjligt av rättsväsendets samlade resurser. Närpolisverksamhet behöver bedrivas ute bland människor i små operativa enheter. För polisens del krävs att det problemorienterade arbetssättet fortsätter att utvecklas. Det är grunden för en ny polisroll. Närpolisen skall arbeta med vardagsbrottsligheten i närpolisområdena och finnas nära dem som berörs av brottsligheten, dvs. verksamheten skall bedrivas lokalt och just decentraliserat.

Dessutom arbetar polisen nu på att åtgärda de resterande hinder för ett effektivt resursutnyttjande som bl.a. Riksrevisionsverket (RRV) pekat på i sin rapport. Rikspolisstyrelsen skall den 1 mars i år redovisa hur långt polisen har kommit i det arbetet. Regeringen kommer också att ge RRV i uppdrag att utvärdera de av polisen vidtagna åtgärderna. Detta uppdrag är ett led i reformeringen av polisen.

När det gäller domstolarna behöver resurserna koncentreras för att nödvändig kompetens skall kunna tas till vara. Även åklagarna, som är små myndigheter jämfört med polisen, behöver samla sina resurser. Samtidigt har åklagarna i den förundersökande verksamheten behov av ett nära samarbete med polisen. Det är därför viktigt att verksamheten organiseras så att åklagarna kan svara mot de behov som finns av ett nära samarbete med polisen. Åklagarna bedriver fortfarande åklagarverksamhet på samma orter som före omorganisationen.

I samband med sådana omfattande organisationsförändringar som det nu har varit fråga om, är det naturligt att det uppstår vissa övergångsproblem. Varken närpolisreformen eller åklagarreformen är några undantag i den delen. Det är därför glädjande att det finns flera tecken på att åklagarväsendet redan nu i stor utsträckning har återtagit sin arbetskapacitet.

Självfallet skall de problem som finns tas på allvar. Det är en prioriterad uppgift för Justitiedepartementet, Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen att noga följa utvecklingen. Men det gäller att också se framåt och fullfölja det viktiga förnyelsearbetet. De nya organisationerna har alla förutsättningar att så snart övergångsproblemen övervunnits bli betydligt mer effektiva än de gamla.

Domstolskommitténs ordförande, generaldirektör Bertil Hübnette, har för några dagar sedan i ett nyhetsbrev till de anställda inom domstolsväsendet redogjort för de svårigheter som Domstolskommittén har haft att uppfylla de mycket långtgående reformkrav som utredningsuppdraget innebär. Bertil Hübnette har i nyhetsbrevet understrukt att han för egen del är helt övertygad om att domstolsväsendet måste moderniseras och att det är hans bedömning att en förändringsprocess välkomnas av många av dem som arbetar vid våra domstolar. Domstolskommittén kommer vid ett sammanträde den 11 februari 1998 att ta slutlig ställning till om kommittén skall tillskriva regeringen om en omprövning av uppdragets inriktning.

För egen del kommer jag att ta ställning till inriktningen av reformarbetet, som nödvändigtvis måste fortsätta, så snart Domstolskommittén har redovisat hur den ser på det fortsatta arbetet.

Sammanfattningsvis gäller alltså att regeringen kommer att fortsätta sina strävanden att anpassa rättsväsendet efter medborgarnas behov. För att tillgodose detta krävs det hög kompetens inom rättsväsendet, och jag är övertygad om att medborgarna föredrar kompetens framför ett stort antal myndigheter. I den utsträckning som förändringarna inom rättsväsendet innebär en centralisering, är det fråga om en centralisering som är nödvändig för att garantera att myndigheterna även i fortsättningen kan upprätthålla högt ställda kompetenskrav. Detta innebär också att organisationen, beroende på arbetssituation, brottslighet, geografiska förhållanden m.m., kan se olika ut i olika delar av landet.

Anf. 2 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag noterar att justitieministern är angelägen om att försvara de reformer som har genomförts eller enligt planerna skall genomföras inom polis-, åklagar- och domstolsväsendet. Samtidigt hoppas jag att det inte har gått så mycket prestige i de olika centraliseringsförslagen att det inte går att få till stånd förändringar som bättre kan tillgodose allmänhetens krav på ett väl fungerande rättsväsende som är anpassat efter medborgarnas behov. Det är vi överens om att det skall gälla.

Om de reformer av rättsväsendet som har genomförts hade lett fram till ökad effektivitet och ökad närhet till medborgarna, så hade det varit lättare att försvara nackdelarna i form av ökad centralisering. Tyvärr har det inte blivit så. Nu har vi en situation med ökad centralisering *utan* att de önskade effekterna i form av ökad effektivisering har uppnåtts. Detta finns det alldeles för många exempel på. Jag kan bara nämna det minskade antal brott som man har klarat av att utreda och klara upp.

Visst kan man likt justitieministern hävda att det inte är antalet åklagarmyndigheter eller polisstationer som är avgörande för närheten till människorna. Men nog är det så att det har betydelse. Om t.ex. antalet polisstationer och placeringen av polisstationerna var utan betydelse, så

**Fel! Okänt
växelargument.**

skulle vi ju bara behöva ha *en* polisstation i varje län eller t.o.m. en i hela landet – alltså om det här med närheten inte hade någon betydelse. Men vi vet ju att det absolut inte är så.

Fru talman! Centerpartiet motsatte sig omorganisationen av åklagarväsendet eftersom det så väl fungerande samarbetet mellan polis och åklagare försvårades i och med att åklagare försvann från ett stort antal platser. Jag säger "försvann", för de är placerade på andra platser. Nu tvingas de köra ut till de gamla ställena. De ligger alltså på vägen och lägger tid på det. Det här har slagit sönder det goda arbetet mellan polis och åklagare, och det är många som klagat på att man nu inte längre vet hur det är.

Jag talade med en åklagare i går. Han vet inte vilken polis han skall vända sig till. Förr var det väldigt naturligt när man satt i samma hus att ha nära kontakter. Detta samarbete har slagits sönder. Det kan också vara en anledning till att antalet uppklarade brott har minskat. Är inte justitieministern oroad över detta? Jag hörde att justitieministern här svarade att vi går mot bättre siffror på det här området. När jag talade med olika åklagare i går sade de att det berodde på att man avskrev brotten. Man lade dem helt enkelt åt sidan.

Det är också problem med långa och dyra transportsträckor. De är dyra i tid och dyra i pengar, och de är dyra i bensinkostnader nu när man skall frakta häktade personer till ett mindre antal häkten. Jag fick ett brev från personalen vid Helsingborgs häkte i dag. Det är kanske fler som har fått det. Den pekar på att det jättesvårt att få plats på häktet i Helsingborg. Man får transportera dessa människor långa tider. Förändringen har bara lett till en försämring.

På ett område är det en decentralisering i rättsväsendets organisation, och det gäller närpolisorganisationen. Men det räcker inte för att ge service till allmänheten. Det skall till uttryckningsstyrkor, och det behövs en väl fungerande växel. Vi hade för några veckor sedan här i kammaren en debatt om betydelsen av att allmänheten når fram och att människor får den service de behöver. Jag vill slutligen fråga justitieministern om hon menar att polisstationers öppettider saknar avgörande betydelse för servicen till allmänheten.

Anf. 3 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Interpellanten pekar på problem som Miljöpartiet tidigare har uppmärksammat justitieministern på. I min interpellationsdebatt med justitieministern den 20 maj 1997 togs problemet med centraliseringen av polisen upp. Men justitieministern vill inte tillstå problemet utan sade att det var ett missförstånd från min sida när jag påstod att det pågick en stark centralisering. Hon hävdade tvärtom att det var decentralisering som pågick med närpolisverksamheten, vilket jag tillstår. Men jag pekade på problemet med länspolismyndigheterna som tar ut denna decentralisering.

Justitieministern hävdade att det krävs en central styrning och samordning av verksamheten för att kunna göra en decentralisering. Det är här vi har olika åsikter. Jag ser ett motstridigt problem i centralisering och decentralisering av polisverksamheten när båda pågår samtidigt. De anställda är mycket medvetna om det och är uppfyllda av irritation över den organisationskonflikt de har hamnat i.

Andra politiker har också uppfattat problemet. Justitieutskottet har gett Riksdagens revisorer i uppgift att granska hur denna organisation fungerar, om det ena förtar det andra, hur två motsatta förhållanden kan fungera och effekterna av det. Miljöpartiet anser att det måste ges andra direktiv så att det kan bli en riktig decentralisering.

Det spelar ingen roll var de personer sitter som tar emot ett larm och beordrar någon att köra, säger justitieministern. Men det gör det. Lokalkännedomen försvinner när en person skall beordra polisbilar i andra polisområden att göra det närpoliserna är bäst på i det lokala området.

När det gäller det övriga rättsväsendet är det såvitt jag förstår Statskontorets modell som tillämpas. Det skedde först på åklagarväsendet med en centralisering till större enheter med 10–12 åklagare. Den modellen skall nu genomföras på domstolsorganisationen med lika stora tingsrätter med 10–12 domare. Det är samma modell. Det har visat sig att den inte är så bra, och då måste man kunna justera den. Det är väldigt viktigt att människorna når dessa myndigheter.

Vi skulle inte heller behöva några banker. Bankärenden kan man med dagens IT-verksamhet klara hur enkelt som helst. Men det är inte så när människor vill vända sig till en myndighet med den dignitet som det här handlar om. Det är samma sak med tingsrätterna och polisen.

Vi är från Miljöpartiets sida mycket oroade över denna centralisering. Vi vill att justitieministern justerar det som är fel. Man kan bara åka ut till poliserna i verksamheten, studera situationen, lyssna på dem och ta dem på allvar. De är ju experter. Åklagarmyndigheterna har fungerat bättre i vissa delar av landet. Också där borde man kunna göra justeringar när det gäller de delar som inte fungerar.

Anf. 4 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! I den första budgetpropositionen efter regeringsskiftet 1994 står skrivet: Tillståndet i rättsväsendet kan sägas utgöra ett mått på statsmakternas förmåga att leva upp till de krav som måste ställas på en rättsstat. Den som läst den senaste budgetpropositionen finner att regeringen nu har utelämnat den meningen. Eftersom jag utgår från att regeringen menade vad den skrev 1994 tycker jag att det finns skäl att se på tillståndet i rättsväsendet i dag och därmed mäta statsmaktens förmåga.

Den nedåtgående trenden i antalet brott under början av 90-talet bröts 1995 då antalet anmälda brott på nytt ökade, och det är en ökning som fortsatt. Vi skall dessutom ha klart för oss att redovisad statistik inte är korrekt. Ingen kan väl glömma den information som kom fram i höstas som visade att polisen inte ens hinner registrera inkomna brottsanmälningar. Om vi bortser från kopplingen mellan ökad brottslighet och nedrustat rättsväsende kan vi se på hur rättsväsendet kunnat hantera situationen.

Från att under ett antal år haft en uppklärningsprocent för brott på 30 % och uppåt har vi nu ramlat ned på 25 % med allt vad det innebär för brottsoffrens trygghet och möjligheter till skadestånd. Samtidigt har antalet till åklagare redovisade ärenden minskat. En koppling till en samtidig minskning av både antalet poliser och civilanställd personal är självklar. Dessutom tyder allt på att den centralisering av åklagarverksamheten som genomförts mot våra protester bidragit till att utredningsverksamheten försämrats.

Prot. 1997/98:60

3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

I takt med den ökande brottsligheten finner vi att åklagarna har avgjort färre ärenden. Att ett ärende avgjorts innebär inte nödvändigtvis att det resulterar i åtal. Tittar vi närmre på statistiken finner vi att inte bara antalet utan även andelen lagföringar minskat medan antalet avskrivna ärenden har ökat. Detta har naturligtvis samband med minskningen av både antalet åklagare och administrativ personal. Även här har centraliseringen av åklagarna påverkat. Våra åklagare får i dag lägga ökad tid på att ligga på vägarna för att hålla kontakt med polis, förhöra häktade och framträda inför domstol.

Domstolarna har inte drabbats lika illa som övriga delar av rättsväsendet. Det är ju i stället så att när polis och åklagare inte räcker till för att få fram ärenden till domstol lättar trycket på domstolarna. Men trots detta har vi anledning att känna oro även för tillståndet vid våra domstolar. När Högsta domstolen konstaterar att domare som gjort sig skyldiga till tjänstefel inte skall ådömas straff eftersom arbetsbelastningen var sådan att det var ursäktligt är tillståndet i rättsväsendet inte gott.

Fru talman! Enligt moderat uppfattning befinner sig rättsstaten i kris. Den svarar inte längre mot de berättigade krav medborgarna ställer. Regeringen sänder ut motstridiga signaler. Besparingar ställs mot nya satsningar, centralisering mot decentralisering. Intill förra året kunde stora belopp sparas, enligt regeringens uppfattning, medan det nu är fråga om en anslagsökning, om än otillräcklig. Det är hög tid att rättsväsendet blir föremål för en grundlig analys och helhetssyn. Tillståndet i rättsväsendet visar att statsmakterna inte lever upp till de krav som måste ställas på en rättsstat.

Anf. 5 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Justitieministern tar i sitt svar upp hur viktig närpolisverksamheten är, och det vill jag instämma i. Men närpolisens utbyggnad har ju försvårats genom de stora besparingar som har skett. Tanken när vi skulle bygga upp närpolisverksamheten var inte att de skulle brottas med stora besparingar.

När man i dag besöker närpolisen i olika områden är det inte ovanligt att de mer eller mindre sitter inomhus för att syssla med brottsutredningar. På andra håll har man tvingats dra ned på utryckningsstyrkor och utredningsenheter för att kunna bygga upp närpolisen. Jag undrar om justitieministern anser att NÄPO-verksamheten skall byggas ut på bekostnad av utryckningsstyrkor och utredningsenheter.

Jag skulle vilja vända mig till interpellanten Ingbritt Irhammar och säga att kraftiga besparingar vid polisen leder till centralisering av verksamheten. Det har vi moderater pekat på åtskilliga gånger i debatter här i kammaren. Därför har vi moderater också gång på gång i våra budgetar lagt mer pengar till rättsväsendet så att det skall kunna fungera och människor känna sig trygga.

Det är med stor förvåning man kan konstatera att Ingbritt Irhammar interPELLerar med justitieministern i den här frågan, eftersom Centerpartiet med Ingbritt Irhammar i spetsen faktiskt för ett dubbelspel gentemot oss moderater och inte minst mot medborgarna. Fru talman! Jag önskar att Ingbritt Irhammar kunde förklara varför man medverkar till kraftiga besparingar och samtidigt tror att det inte kommer att ske några centrali-

seringar. Det kan ju inte vara som det har varit hela tiden med mindre pengar till polisen.

Prot. 1997/98:60
3 februari

Anf. 6 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! I mitt tycke är detta en mycket aktuell och viktig debatt. Interpellanten lyfter fram den vilsenhet som breder ut sig i landet när den starkes lag allt oftare blir vardagsrätt. Den som vill skämta kan undra om jag talar om mat nu, men vi måste faktiskt skaffa oss begrepp för den form av lag och rätt som för de flesta utgör verkligheten. Vi bör inte nöja oss med begrepp för de få fall som fungerar där den formella rättvisan är inblandad.

Fru talman! Vi håller på att få alltfler och större fickor ute i samhället. Det är fickor med egna rättsprinciper. Sociala mönster växer fram där hembränning, fortkörning, skatteflykt och exempelvis svartjobb har blivit självklara rättigheter. Jag syftar alltså inte enbart på sådana rättigheter som tas med mannakraft, utan även på den rätt som utvecklas till allmänt beteende ute i vårt alltmer perifera land. Även den länshuvudstad som jag kommer ifrån är numer så perifer att den inte längre nås av någon riksväg och inte finns utmärkt på nationella infrastrukturkartor, trots att den en gång var landets största stad. Jag talar om Falun.

Centraliseringen av rättsväsendet har bidragit till den här utvecklingen. Kanske tänker man inte i första taget på den betydelse det har att företrädare för det offentliga rättssystemet lever ute i det lokala samhället. Främlingskapet mellan centrum och periferi, mellan makt och folket, tilltar när rättvisan i formell mening bara finns anonymt, långt där borta. På alltfler platser i landet blir man vis av erfarenheten att den offentliga lagen inte finns, eller åtminstone inte är verkningsfull. Därmed har vi åstadkommit en grogrund för en organiserad brottslighet av syndikatkaraktär där tystnaden blir ett allt vanligare inslag.

Jag vill med det här på det bestämdaste hävda att centraliseringen av rättsväsendet i sig själv har bidragit till att minska förståelsen för rätts-samhället. Det som skulle vinnas har i stället förlorats i och med att lagö-verträdelser har blivit ett alltmer självklart beteende. Fru talman! Återigen visar det sig att småskalighet är såväl lönsamt som tryggt och rättvist.

Anf. 7 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Interpellanten och meddebattörer! Det har talats om pengar kopplat till verksamheten inom rättsväsendet. Jag vill därför in-leda med att säga att jag inte tror att det finns något absolut samband mellan mer pengar till rättsväsendets organisation och en förbättrad verk-samhet. Det är i huvudsak andra åtgärder som behövs.

De flesta av de penslar man har till sitt förfogande som riksdagsleda-mot är så breda att detaljerna tenderar att försvinna när man skall måla upp framtiden för en verksamhet. Detta är frustrerande, därför att detal-jerna i sådana här sammanhang kan innebära skillnaden mellan om en ort skall utarmas inom sitt rättsväsende eller inte. Balansen mellan den poli-tiska nivån och myndigheterna har vid några tillfällen enligt mig varit felaktig. Om vi dessutom har att göra med myndigheter som är ovana vid att lägga örat till marken och lyssna inför en omorganisation, tenderar

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

riskerna att öka för att man senare skall komma att behöva korrigera vissa delar i besluten.

Den 1 juli 1996 genomfördes en omfattande omorganisation av åklagarväsendet. Den har kritiserats utifrån olika utgångspunkter. Själv har jag också hela tiden haft vissa synpunkter, men jag delar uppfattningen att det var befogat att ändra i själva åklagarmyndighetens struktur. Det är alltså inte hela beslutet och hela förändringen jag har synpunkter på. Kanske är det bristen på mindre förändringar som delvis har lett fram till de problem vi har i dag.

För min del har jag främst varit kritisk mot den praktiska tillämpningen. Därför känns det mycket bra att Riksåklagarens särskilde utredare Anders Bauer har varit i min hemkommun, i Värnamo, som ett led i arbetet med att följa upp åklagarreformen. Det är bra att denna uppföljning nu genomförs utan dröjsmål och att man är ute och lyssnar på verksamheten.

I torsdagens ortstidning var rubriken: Hopp om att få tillbaka åklagarna. Vidare i ingressen kunde man läsa: Riksåklagarens utsände kom, lyssnade och antecknade.

Enligt de rapporter jag har kunnat ta del av var besöket konstruktivt, och samtalet fördes i en positiv anda. Men vi vet alla hur svårt det är att avgränsa sig, så visst gled man även vid samtalen med Anders Bauer in på andra delar av rättsväsendet. Det är nästan omöjligt att diskutera åklagarväsendets organisation utan att glida in på andra delar av rättsväsendet, då de olika organisationerna är så intimt sammankopplade i den vardagliga arbetssituationen. Visst kämpar vi för att behålla tingsrätten i Värnamo, och vi har noterat hur grundligt Domstolskommittén går till väga i den här utredningen. Det verkar positivt att man försöker gå till botten med alla de frågor som har kommit upp under utredningen.

Regionåklagarmyndigheten i Jönköping omfattade tidigare Jönköpings län och Skaraborgs län, dvs. åklagarmyndigheterna i Jönköping, Lidköping, Mariestad, Skövde och Värnamo. Den sysselsatte 28 åklagare. I den nya åklagarorganisationen ligger åklagarkammaren i Jönköping organisatoriskt under Linköping. Åklagarmyndigheten i Värnamo har lagts ned, men inga åklagartjänster har försvunnit från Jönköping. Av kanslisterna har dock cirka hälften fått sluta.

Eftersom åklagarmyndigheten i Värnamo är nedlagd reser åklagarna dit och håller kontakt med polisen via telefon. Enligt instruktionen skall åklagarna fungera som ett slags mentor för närpolisen. Det är en syssla som enligt de åklagare jag varit i kontakt med tar avsevärd tid i anspråk och som det är svårt att mäta effektiviteten i och resultatet av.

Jag ser att lampan blinkar nu, men jag vill säga att jag tror att det finns fog för att göra förändringar i dessa organisationer. Det är väldigt viktigt att man är lyhörd. Jag skulle vilja ställa en fråga till Laila Freivalds som jag i min tur har fått när jag har pratat med personal inom dessa verksamheter. De hoppas mycket på att få en förändrad datasituation, så att de på ett enklare sätt skall kunna kommunicera med varandra.

Anf. 8 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Polisen har sedan några år tillbaka börjat utredas och fortsätter att utredas. Åklagarna har utretts, och deras organisation börjar komma i gång. Domstolskommittén har gått i stå. Det har gjorts tre olika utredningar utan någon egentlig samordning. Vi må tycka vad vi vill om

dessa utredningar, men de har ju inneburit praktiska problem för dessa myndigheter. Jag vill fråga justitieministern: Vad tänker ministern göra för att se till att man inte drar åt alla tre håll nu, utan att man drar åt samma håll? Alla har ju till uppgift att se till att rättssäkerheten blir så god som möjligt för den som blir drabbad.

Tyvärr vågar man alltför sällan i dag inom myndighetssfären säga vad man tycker – säga sin mening. Tystnaden breder ut sig i Sverige. Jag vill också fråga justitieministern: Vad gör man på Justitiedepartementet för att stärka demokratin, och inte undergräva den?

Det allvarliga är att alltför medborgare inte bara känner sig överkörda, utan också felaktigt dömda, av rättssystemet. Det finns redan alltför många som saknar tilltro till rättsväsendet. Detta får inte utvecklas.

”Polisen, var god dröj” – det tror jag att vi hör överallt i Sverige i dag. Det finns säkert många förklaringar till detta. Men det sprider oro inte bara bland de drabbade, dvs. allmänheten, utan även bland poliserna, som blir mer och mer frustrerade.

När vi har fört diskussioner om EU har jag många gånger tänkt på att det är viktigt att vi försvarar närhetsprincipen. Varför blir den så ofta bortglömd i Sverige när det gäller rättsväsendet? I storskaligheten blir det större risk för anonymitet och utanförskap, men i närheten i lokalsamhället finns det många fördelar, t.ex. större personkännedom. Därför är det viktigt att vi får en bra närpolis. Folkpartiet tycker att det var bra att närpolisorganisationen infördes. Men tyvärr gjorde också Folkpartiet felet att samtidigt godkänna ett sparbeting. Naturligtvis skall man inte spara sig in i en ny organisation. Det kommer alldeles för många signaler om att närpolisverksamheten inte har kommit i gång som den borde. Min sista fråga till justitieministern är: Vad tänker ministern göra så att närpolisverksamheten får en *fair* chans?

Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag vill börja med det som Siw Persson sade på slutet. Jag vill ge henne en eloge för att hon är den enda som erkänner att man när man under den förra regeringsperioden fattade beslut om besparingar inom polisen, och samtidigt fattade beslut om att införa närpolisorganisationen, inte ägnade en enda tanke åt hur detta skulle kunna göras samtidigt. Siw Persson inser tydligen att det fanns en brist i de besluten och i den analys som föregick dem.

Denna insikt har inte Ingbritt Irhammar t.ex., som säger att hon gärna skulle vilja försvara det som har gjorts och det som görs, men att detta inte går. Jag undrar hur Ingbritt Irhammar och Centerpartiet tänkte när man fattade de här besluten i riksdagen. Ingbritt Irhammar påstår att den ökade effektivitet och ökade närhet som reformerna som gällde polisen syftade till aldrig kom. Jag vill påstå att de kom – de har börjat komma. Jag anser att vi som är politiker, som fattar besluten och som ibland måste erkänna att vi inte har tänkt igenom konsekvenserna av våra beslut i förväg är skyldiga att göra det under resans gång. Vi måste då också ha tålamodet att se att det kan ta tid att genomföra våra beslut – särskilt om vi inte hade tänkt på alla konsekvenserna i förväg.

Det *tar* tid för polis och åklagare att få en ökad effektivitet – som var tanken med det hela – att fungera. Men låt mig peka på att det faktiskt har skett en förändring som innebär att vi kan se att riksdagen och den bor-

*Fel! Okänt
växelargument.*

gerliga regeringen hade rätt när grundbesluten fattades! Ni gjorde rätt den gången ni fattade besluten. Tag t.ex. minskningen av antalet utredda brott. Det är sant att en viss minskning totalt sett har skett under senare år. Men i gengäld har det skett en radikal ökning av utredda brott på de prioriterade områdena. Jag tolkar det så att våra myndigheter har lyssnat på vad regering och riksdag har sagt om vad vi anser är viktigt och vad man skall koncentrera sig på, särskilt i ett övergångsskede. Där har det alltså skett en ökning av antalet utredda brott.

När det gäller åklagarna och att de inte längre skulle ha möjlighet att utföra sitt arbete, utan är ute och kör, vill jag tala om att åklagarna använder 5 % av sin tid till att befinna sig på resor. Det är en rimlig situation med tanke på att åklagarna ingår i en liten myndighet med ett arbetsfält som täcker hela det avlånga och stora Sverige. Det är helt fel att påstå att åklagarnas effektivitet inte skulle ha kommit i gång efter de svårigheter som fanns med omorganisationen. Åklagarna har ökat sina inlagor till domstolen rejält under det senaste året. När det gäller beslut om strafföreläggande, dvs. ingen avskrivning utan ett faktiskt utdömande av det straff som följer, är ökningen 50 %.

Jag tycker faktiskt att ni som politiker, och jag som politiker, är skyldiga att ta fasta på det här. Vi skall uppmuntra, och gå vidare med det stöd som våra myndigheter behöver för att genomföra de beslut som vi en gång fattade.

Det ställdes en rad frågor, som jag knappast har tid att svara på i detalj. Bl.a. ställdes en fråga om polisstationernas öppettider och belägenhet. Själva polisstationen, myndigheten, där mycket av den tekniska inre arbetet utförs skulle man egentligen kunna ha hur centraliserad som helst – framför allt om man utvecklade och använde den moderna tekniken för att kommunicera mellan myndigheterna och med andra myndigheter. Jag vill ge svar till Carina Hägg, tror jag att det var, som frågade om vad vi gör för att förbättra datasituationen. Det är ett av de prioriterade områden som vi har. Det råder nämligen ingen tvekan om att rättsväsendet ligger efter med att använda den moderna tekniken. Få myndigheter har en sådan glädje av den moderna tekniken som rättsväsendet. Därför satsar vi resurser på detta.

I övrigt vill jag erinra om att jag tycker att rättsväsendet nu, efter att ha genomgått de problem som besparingskraven innebar, måste ha mer resurser. Vi skall kombinera detta med att samtidigt formulera de krav vi ställer på myndigheterna för att det skall bli en effektiv verksamhet. Behoven skall anpassas så att man decentraliserar när det är effektivt och centraliserar när det är det effektiva.

Anf. 10 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Låt mig först slå fast att oberoende av storleken på resurser kan man ha olika principer för hur de fördelas. Det som kännetecknar Centern i all verksamhet är decentralisering av service till allmänheten. Detta gäller också rättsväsendet.

Sedan vill jag påminna om att jag sade att vi på ett enda område har agerat för decentralisering inom rättsväsendet, nämligen när det gällde närpolisverksamheten. Jag lyfte också inledningsvis fram den som ett exempel på att vi delvis lyckats agera inom polisen så att det finns polis-

verksamhet närmare människorna. Det var bra. Men det var inte bra med besparingar samtidigt.

Maud Ekendahl undrar hur jag och Centern kunde gå med på besparingar i polisverksamheten och på polisens och rättsväsendets område över huvud taget, och sedan tala om att vi behöver decentralisera verksamheten. Men detta har ju Maud Ekendahl också varit med om. Tala om dubbelspel och dubbelmoral! Vad jag vet är Maud Ekendahl nu ute och talar om vikten av att bevara varenda liten tingsrätt som finns runt om i samhället i dag. Dem vill ju naturligtvis också vi i Centerpartiet ha kvar. Men vad upptäcker jag? I riksdagens protokoll ser jag att hon röstat för en nedläggning av de allra minsta tingsrätterna! Det tycker jag är en verklig dubbelmoral.

Därtill har Maud Ekendahl varit runt på massor av platser och i massor av kommuner, åtminstone i vårt hemlän Skåne, och plockat upp protestlistor mot nedläggning inom polisen. Samtidigt har hon varit med på över 60 % av besparingarna på polisverksamheten! Det var först för verksamhetsåret 1996/97 som Moderaterna ville ha en förstärkning. Jag tycker att Maud Ekendahl skall gå ut och tala om att om Moderaterna hade fått precis som de ville ha det skulle de redan ha genomfört Schengen, avsatt miljoner till det och påbörjat polisutbildning som inte hade varit klar. Inte en enda ytterligare polis hade varit ute i dag i aktiv verksamhet än med de beslut vi fattade här i riksdagen. Detta är dubbelmoral i kubik!

Uppklarningsprocenten *har* börjat öka.

Åklagarverksamhetens resultat visar att man har börjat bli effektiv, men totalt sett har det gått ned. Det är på väg uppåt. När jag frågade om avskrivningsprocenten fick jag veta att man förr avskrev runt 35 % i Helsingborgs åklagarområde, som tillhörde Skåne. I dag avskriver man 50 % av vardagsbrottsligheten och upp till 90 % av ekobrottsligheten. Detta är helt oacceptabelt.

Eftersom vi kämpar så hårt för de små tingsrätterna i Centerpartiet och vi gladdes så åt det nyhetsbrev som Hübinette skrev till alla anställda inom domstolsväsendet skulle jag vilja fråga: Kan Laila Freivalds tänka sig att man tittar närmare på den nätverksmodell som han lyfter fram så att vi kan bevara de små enheterna nära människorna?

Anf. 11 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Man kan höra på beskyllningarna här att valrörelsen verkligen har börjat. Jag tycker att vårfåglarna skall komma innan vi sätter i gång.

Det jag vill återvända till är det jag trodde den här debatten skulle handla om, centralisering kontra decentralisering. Vi kan inte ha endast närpolisen och säga att det här är jättebra, som vi alla tycker, och att det här är decentralisering, när polisområden samtidigt slås samman och det finns en enda länspolismyndighet. Då är det inte län det handlar om längre, det är regioner, t.ex. Skåne som nyss har fått sin organisation färdig. Det är stora områden som fem polisområden skall täcka. Det kommer att bli samma problem i Västra Götalands län, som jag tillhör. Det är ett jätteområde.

Det är här som problematiken kommer in. Närpolisen kan inte verka med organisationer, med sociala myndigheter eller bygga upp ett nät. När det sker någonting rycker polis ut från ett helt annat ställe. De känner inte

Prot. 1997/98:60

3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

till de här personerna och det man har byggt upp, och de känner inte till geografin. När det kommer poliser från Göteborg ut till Orust och Tjörn hittar de inte. Det tar jättelång tid. Över tre timmar behöver de på sig för att ingripa. Det kan ju inte vara riktigt.

Jag skulle vilja att justitieministern erkänner att vi har problem och säger att hon har beredskap för att se över och justera dessa felaktigheter i stället för att hela tiden försvara dem. När man skapar en ny organisation måste man också vara beredd att erkänna det som är fel och kunna ändra. Det är den attityden jag skulle vilja ha mer av här i dag.

Anf. 12 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Det blev väldigt känslösamt här ett tag. Jag skall inte lägga mig i den mer animerade diskussionen mellan Ingbritt Irhammar och Maud Ekendahl, men jag måste ändå komma med några små faktauppgifter.

Ingbritt Irhammar, vi har faktiskt över huvud taget inte haft något förslag om nedläggning av små tingsrätter att ta ställning till, så Maud Ekendahl kan aldrig ha röstat för ett sådant förslag. Dessutom har Ingbritt Irhammar ställt sig bakom den planerade besparingen på 200 miljoner på domstolsväsendet, vilket bl.a. Maud Ekendahl har röstat emot. I övrigt får Ingbritt Irhammar klara av sina känslor själv.

Justitieministern uppmanade oss att ge stöd åt människorna ute i verksamheten. Ett sätt att ge stöd är att lyssna. De av oss som har lyssnat har förstått vad man från polisens sida har förlorat genom den nya åklagarorganisationen, nämligen den närhet som krävs för att man skall kunna få den ledning i utredningsarbetet som man behöver. Ingen skall inbilla mig att man kan förbättra förundersökningsledarskapet genom att flytta den som skall hålla i det längre ifrån den som skall bli ledd.

Dessutom, fru talman, blev i vart fall jag skrämmd när jag, som helt nyligen, fick ett samtal från en utredare som förtvivlat berättade hur han hade fått direktiv uppifrån att se till att snabbt utreda de enkla målen för att förbättra statistiken. De mer komplicerade målen kunde få vänta. Eftersom de tog tid blev det inte lika många pinnar i statistiken. Nog finns det skäl att oroa sig över läget i det svenska rättsväsendet.

Anf. 13 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Tydligt har jag trampat Ingbritt Irhammar riktigt ordentligt på tårna. Jag känner mig glad över att hon har uppmärksammat att jag är ute så pass mycket i verkligheten som jag är. Därför kan jag stå i kammaren och tala om hur det fungerar där ute.

Men det är väl självklart, Ingbritt Irhammar, att om Centerpartiet stöder Socialdemokraterna och gör besparingar inom rättstryggheten och polisverksamheten måste det ske centraliseringar. Men vi moderater har ju inte gjort det. Vi har ju betydligt mer pengar, och därför kan vi stå upp och säga att vi behöver fler poliser. Vi behöver inte dra in på utryckningsenheter eller utredningsenheter. Vi vill bygga ut närpolisverksamheten i den takt vi ville från början, innan besparingarna kom till stånd.

Fru talman! Jag skulle vilja vända mig till justitieministern. På första sidan av svaret står: "Det avgörande är att polisen i så stor utsträckning som möjligt finns på plats där det vanligen begås brott." Det är precis det

som inte händer i verkligheten. Polisen finns inte där brotten begås. Det är människornas trygghet som har försämrats. Människorna tror ju inte att de skall få hjälp längre. De vågar inte tro att hjälpen skall komma i tid.

Varför går vaktbolagen nu ut och organiserar sig och erbjuder sina tjänster? I t.ex. Klippan skall handlarna slå sig ihop för att få hjälp av vaktbolag. I Olofström har man en störningsjour vid lägenhetsbråk. I Örkelljunga går man ut till villaägarna för att villaägarna skall kunna känna sig trygga i sina bostadsområden. Är det så här vi skall leva i framtiden? Skall vi bygga vår rättstrygghet på vaktbolagen, när inte polisen fungerar? Det skulle jag gärna vilja ha svar på av justitieministern.

Anf. 14 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Jag skulle utifrån mitt perifera perspektiv vilja ställa en konkret fråga till justitieministern.

En centralisering av rättsväsendet innebär också en dränering av den lokala arbetsmarknaden. Jag försöker se det här ur mitt perspektiv. Eftersom vi vet att en stor bredd av möjligheter till jobb av olika slag är nödvändig för en levande lokal arbetsmarknad får alla typer av centralisering av offentlig verksamhet mycket svåra effekter. I mitt län, Dalarnas län, upplever vi trots mycket ifrågasättande och protester mot den storregionreform som har utretts och föreslagits att många av de förändringar som görs just när det gäller rättssystemet – både beträffande domstolar och polisväsendet – verkar vara inriktade på en form av storregionframtid. Jag skulle helt enkelt konkret vilja veta: Finns det någon plan för en storregion när det gäller min del av landet, alltså Dalarnas län? Vilka andra nuvarande län är kombinerade i någon form av storregion? Jag skulle vilja kunna se någon struktur bakom det här, eller skall vi bara gå omkring och känna oro och misstänka?

Anf. 15 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Statsrådet! Jag tycker att detta är en mycket viktig debatt, inte minst därför att det här är en debatt som vi möter allihop oberoende av om vi har de här frågorna som vårt huvudområde i riksdagen eller inte. Jag tycker att det är viktigt att man inte schabloniserar och förenklar eller låtsas som om inga förändringar behöver ske inom rättsväsendet och att inget av de förändringsbeslut vi har fattat skulle ha beslutats. Snarare är det så att man har gjort för litet förändringar under de gångna åren, vilket har lett till att det blir litet för stora förändringar på en gång. Då är det också lätt att man inte kan göra dem med den lyhördhet och det detaljutförande som man skulle behöva göra.

Jag tycker att det är viktigt att den här debatten är nyanserad så att människor känner igen sig. När jag pratar med folk som berörs av de här verksamheterna säger de inte automatiskt och reflexmässigt: Vi skall ha mer pengar, vi skall ha mer resurser! Det är inte svart och vitt. Man har väldigt många konkreta idéer om hur man skulle kunna förbättra verksamheten. Det kan tyckas vara en liten sak i det här sammanhanget, men jag tog kort upp detta med datastöd. Ute i verksamheten påstår man att det kunde göra väldigt mycket ur effektivitetshänseende om man hade synkroniserade system mellan de olika myndigheterna. Det handlar inte bara om att man skall satsa mer på datastöd inom varje myndighet, utan

Prot. 1997/98:60

3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

***Fel! Okänt
växelargument.***

också om att t.ex. polisens utredare borde kunna kommunicera på ett enkelt sätt med åklagarna. Då kunde man stämma av dokument osv. mellan sig. Sådana här förändringar skulle vara mycket värdefulla.

Jag vill fråga Laila Freivalds om det finns tankar på att göra det enklare mellan myndigheterna. Man får ju inte rubba på rättssäkerheten och andra principer, men man borde kunna använda det nya mediet på samma sätt som man har använt gamla medier. Man har t.ex. kunnat kommunicera med handlingar mellan sig.

Anf. 16 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att säga tack till justitieministern för elogen att jag vågar säga som det är. Vi måste ju våga erkänna att det blir fel. Alla kan vi ju göra fel. Samtidigt måste vi också erkänna, oavsett partifärg, att polis, åklagare och domstolsväsende också var i behov av förändringar, men vi hade olika åsikter om hur det skulle ske. Flera av oss här tycker att det blev snett.

Jag och många med mig menar att vi måste samla oss för att rätta till de här felen, och jag tror att även justitieministern kan erkänna det. Då frågar jag: Vad blir det egentligen för utvärdering för att se de totala konsekvenserna av detta inom domstols- och åklagarväsendet? Det måste ju bli hållplatser med jämna mellanrum där man förutsättningslöst utvärderar det hela. Medlemmarna i de olika organisationerna eller myndighetspersonerna måste ju på ett helt annat sätt än hittills våga säga sin mening.

Sedan måste också myndigheterna centralt ha en statistik över hur det står till. Om vi tar t.ex. polisen finns det ingen statistik över hur de egentligen mår. Hur skall man kunna göra ett åtgärdsprogram om man inte vet hur det egentligen står till?

Jag vill än en gång ställa en fråga till justitieministern som gäller närpolisen, detta fantastiska decentraliserade system. När skall de egentligen få en realistisk möjlighet att visa vilka fantastiska fördelar det är med det här systemet?

Anf. 17 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Ingbritt Irhammar frågade mig vad jag tycker om nätverksmodellen för tingsrätterna. Det är en bra modell om man är ute efter att lösa budgetproblem, men jag tror inte att vi har möjlighet att nöja oss med så låga ambitioner. Bakgrunden till diskussionen om en översyn av domstolsväsendet är betydligt mer djupgående och bred. Den handlar inte bara om budgetproblem.

Domstolsväsendet måste anpassas så att det har möjlighet att möta framtidens krav. Det handlar om att säkerställa att vi har en underrättsorganisation i vårt domstolsväsende som klarar de högt ställda krav på kompetens som svenska folket är vant att ställa.

Detta är en oerhört viktig fråga. Eftersom många politiker har en benägenhet att säga att man måste lyssna på dem som berörs, skulle jag vilja säga till er: Var vänliga och lyssna på dem som det här berör, dvs. de som arbetar i domstolsväsendet! Där växer en insikt om behovet av förändring. Snart står politiker ganska isolerade i den här frågan om ni inte tar till er den insikt som numera finns ute i domstolsväsendet.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Kia Andreasson är orolig för att de stora polisområdena innebär ett avstånd till medborgarna. Jag vill återigen erinra om att trots att det är denna församling som har fattat principbesluten om de förändringar vi vill göra inom polisen tror jag inte att man riktigt har förstått innebörden av dessa förändringar. Har man ett stort polisområde betyder det också att man där har väldigt många närpolisområden. Det kan vara frågan om upp till 50 närpolisområden just för att åstadkomma närheten till medborgarna när det gäller den typ av brottslighet som behöver hanteras där ute.

I övrigt behöver vi större myndigheter för att kunna hantera de andra uppgifter som polisen har. För att visa att man tänker efter i den här situationen vill jag t.o.m. påstå att länen som myndigheter i vissa avseenden är för små för att kunna hantera de uppgifter som polisen har. Därför pågår en utveckling av ett samarbete mellan länsmyndigheterna för att säkerställa och öka kompetensen och effektiviteten i vissa typer av polisarbete.

Maud Ekendahl säger att polisen inte finns på plats och att de inte finns där ute där de skall utföra jobbet. Detta är helt fel. I dag är fler poliser än tidigare ute och utför mycket av det operativa arbetet. Fler poliser än tidigare finns när de behövs. Det har bl.a. att göra med omläggningen av polisens arbetstider. Det är en viktig fråga när det gäller hur man använder sina resurser. Där har vi inte sett effekterna fullt ut ännu, utan det kommer. Detta är ett av de positiva inslag vi har trots problemen för polisen att genomföra närpolisreformen samtidigt som man haft besparingskrav på sig. Att man klarar det, trots att det blir svårare, beror ju på att man har möjligheter att förändra sina arbetsformer, hur man använder sin tid och hur man över huvud taget använder sina resurser. Allteftersom tiden går blir polisen faktiskt bättre på att göra det. De fick en oerhört stark kritik från Riksrevisionsverket. Jag tror att det var rent omskakande för polisen att få den. Men den har också lärt dem en hel del, och de har visat att de är kapabla att ta hand om det.

Siw Persson frågar mig om utvärderingar av de förändringar som sker. Det är oerhört viktigt, och det pågår utvärderingar nästan parallellt kan man säga. När det gäller åklagarmyndigheterna har det precis genomförts en mycket stor och omfattande utvärdering av vad den reformen har inneburit. Den innehåller också bl.a. att man mäter hur de som arbetar inom åklagarväsendet mår. Sammanfattningsvis visar detta på mycket positiva resultat. Jag tror att ju mer tiden går och ju mer systemet sätter sig, desto bättre blir det.

Anf. 18 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! För mig är nätverksmodellen inte bara ett sätt att lösa budgetproblemen. För mig är det ett sätt att också klara insatser på det regionalpolitiska området. Jag ser all statlig verksamhet och myndighetsverksamhet som en möjlighet att värna om en decentraliserad service till allmänheten nära människorna.

När det gäller de små tingsrätterna är jag helt överens med justitieministern om att det gäller att klara av högt ställda krav. Men den erfarenhet som jag har av de små tingsrätternas verksamhet är att det gör det. De klarar av väldigt svåra domslut. Dessutom har de IT-möjligheterna till hjälp i dag för att kommunicera med andra. För mig står de för en hög juridisk kompetens.

Gun Hellsvik frågade hur i all sin dar Moderaterna redan skulle kunna ha röstat för en viss nedläggning när det inte finns något förslag att ta ställning till. Jag håller med om det. Det finns inget förslag att ta ställning till på det här området. Men jag vill ändå påminna Gun Hellsvik och Maud Ekendahl om att ni har gått före utredningen. Ni hade en reservation i det betänkande som det röstades om den 9 december. Om ni inte kommer ihåg det nu kan ni väl gå tillbaka till texten och titta. Det finns en sådan reservation. För ett år sedan röstade ni dessutom också för den reservation. Jag är lika förvånad som ni själva över att ni redan har gått ut och låst er för något som utredningen inte har gjort.

När det gäller besparingar vill jag till slut bara säga att det får vara slut på besparingar nu. Det är också bakgrunden till att vi tillsammans med regeringen har satsat 1 miljard extra på rättsväsendet för de kommande tre åren.

Anf. 19 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Fru talman! Jag fick ingen möjlighet tidigare att svara på en del av de frågor och påståenden som gjordes. Jag skall göra det i mitt sista anförande.

Gun Hellsvik är upprörd över att någon ledande funktion har talat om för polisen att man skall ta enkla ärenden först och vänta med de svåra ärendena. Till det har jag två kommentarer. Den ena är att det inte kan vara fel att ta de enkla ärendena först. Det är faktiskt ett problem vi har haft att myndigheter ofta tror att man inte skall bry sig om de enkla och små problemen utan bara ägna sig åt de stora. Det är ett av de problem vi har när det gäller vardagsbrottsligheten. Det är ofta enkla brott. Det är snatterier och stölden av olika slag. De får icke lågprioriteras. Man måste ibland göra satsningar på den typen av ärenden. Jag kan därför inte se något fel i att en ledning säger till sin personal: Nu gör vi en satsning på de små och enkla ärendena för att visa människor att vi faktiskt bryr oss om dem.

Att man väntar med de svåra ärendena vill jag inte hålla med om. Då skulle inte statistiken se ut som den gör. Det är nämligen en ökning av redovisade ärenden till åklagare och domstol av de prioriterade områdena. Det är där vi har de svåra ärendena. Det är våldsbrott, narkotikabrott och ekonomiska brott. Där har vi en ökning. Uppenbarligen är det så att polisen faktiskt har börjat kunna hantera flera krav på en gång.

Jag förstår inte riktigt Jan Lindholms inlägg. Någon centralisering bort från Falun – för det är Falun det handlar om – har över huvud taget inte skett på rättsområdet. Så jag vet inte riktigt var problemet ligger.

Carina Hägg ställde en viktig fråga om de nya medlen och hur det går med möjligheterna att säkerställa att myndigheterna skall kunna kommunicera med varandra och använda det som en gång har blivit upprättat genom hela rättskedjan. Det är en oerhörd rationalitet i att man inte gör om samma sak hela tiden i varje led i rättskedjan. Jag kan säga att det pågår ett reformarbete och en utveckling av system som kommer att innebära oerhört mycket för rättsväsendets effektivitet och möjlighet att använda sina resurser, inte till det som är biåtgärder, utan till det som är kärnverksamheten, att bekämpa brottsligheten.

Anf. 20 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Per Unckel har frågat mig vad jag avser att göra för att bidra till att begynnande flaskhalsproblem på arbetsmarknaden undanröjs samt vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att arbetsmarknadsutbildningen, i stället för på volym skall kunna fokuseras på utbildningar där behov faktiskt finns.

Arbetsmarknadspolitikens viktigaste uppgift är att snabbt tillsätta lediga platser med lämpliga sökanden. I detta arbete spelar arbetsmarknadsutbildningen en viktig roll. Regeringen har ett flertal gånger uttalat, nu senast i budgetpropositionen för 1998, att arbetsmarknadsutbildningen skall ha en klar yrkesinriktning som syftar till att deltagaren får arbete och att lediga platser tillsätts. Naturligtvis är det då yrkesutbildningar inom yrkesområden som efterfrågas som i första hand skall upphandlas.

Arbetsmarknadsstyrelsen har här en viktig uppgift i att försöka identifiera arbetslivets behov av arbetskraft. I det regleringsbrev som regeringen utfärdat för Arbetsmarknadsverket för budgetåret 1998 framgår detta uppdrag tydligt. AMS skall bl.a. redovisa hur arbetsmarknadsutbildningen används för att förhindra och motverka flaskhalsar.

AMS skall vidare förutom den ordinarie kvartalsvisa uppföljningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna även månadsvis rapportera om inriktningen och omfattningen av den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen till Arbetsmarknadsdepartementet just för att departementet skall få en klar uppfattning om AMV lyckas i sitt uppdrag och om omfattningen på flaskhalsproblemen.

I takt med att efterfrågan på arbetskraft ökar krävs nu en omläggning av arbetsmarknadspolitik mot mer tillväxtinriktade åtgärder och färre praktikplatser. Regeringen menar, till skillnad från Per Unckel, att det krävs en ökning av den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen för att stoppa begynnande flaskhalsproblem och för att utbilda arbetslösa så att de åter kan komma in på den reguljära arbetsmarknaden. Därför ökade regeringen den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen i AMV:s regleringsbrev för 1998 med ca 15 000 platser per månad, samtidigt som antalet personer i ALU och arbetsplatsintroduktion minskar kraftigt.

Regeringen föreslog dessutom i budgetpropositionen för 1998, som sedermera riksdagen antog, att det införs ett nationellt program för IT-utbildning under 1998 och 1999. Denna satsning berör ca 10 000 personer och har tillkommit i samarbete med bl.a. Industriförbundet med syfte att motverka och förhindra flaskhalsar inom IT-området.

Det är dock viktigt att det hela tiden finns en kvalitet i arbetsmarknadsutbildningen. Regeringen kommer inte att göra samma misstag som Per Unckel och hans borgerliga kolleger gjorde under den föregående mandatperioden när utbildningsvolymen drogs upp utan att kvaliteten i utbildningen upprätthölls. Under 1992 var antalet kvarstående i utbildning ca 86 300 personer i genomsnitt per månad, jämfört med 1996 när ca 45 600 personer i genomsnitt per månad var kvarstående i arbetsmarknadsutbildning. Inte heller tidigare har det varit så få som fått arbete efter sex månader efter avslutad utbildning som under just den borgerliga regeringsperioden.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Regeringen är övertygad om att det går att öka såväl kvaliteten som volymen på arbetsmarknadsutbildningen. Antalet i utbildning får dock inte gå upp till de nivåer som rådde under den senaste borgerliga regeringsperioden.

Anf. 21 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag får tacka arbetsmarknadsministern för svaret på interpellationen, även om jag tycker att det var ett riktigt dåligt försvar för en sjuk sak.

Vad som verkligen hänt i den fråga som jag frågat arbetsmarknadsministern om vet varenda arbetslös och varenda arbetsförmedlare. Önskan om att uppfylla det socialdemokratiska vallöftet om att halvera den öppna arbetslösheten, nota bene inte den totala, har lett till alltmer konstiga och alltmer meningslösa åtgärder. Volym har uttryckligen angivits som det som Arbetsmarknadsstyrelsen har att rätta sig efter. Volym har fått gå före kvalitet. Inget hugskott har varit för litet eller för kortsiktigt för att kunna provas i arbetsmarknadsministerns åtgärds katalog.

Det är detta som har lett till att t.o.m. arbetsmarknadsministerns egna arbetsförmedlare nu tycker att måttet är rågat. Jag har tidigare i denna kammare citerat vad man har sagt från Mora. Vi känner en åtgärds trötthet, säger man. Vi får beröm om vi uppfyller kvoten, men det är som om man glömt bort att meningen är att skaffa riktiga jobb.

Så där låter det. Och så låter det från lojala tjänstemän som säkerligen är väl så engagerade som någon annan i att försöka ordna arbete för människor som i dag inte får utlopp för sin arbetsvilja.

Nu säger LO samma sak, Aftonbladet säger samma sak, praktiskt taget alla säger nu samma sak. Men arbetsmarknadsministern vidhåller: Allt är som det skall. Nu lägger vi visserligen om politiken när konjunkturen har vänt, men fram till i dag har allting varit förträffligt.

Till detta, fru talman, kan man lägga ett par kommentarer.

Den första kommentaren är att trots att arbetsmarknadsministern hävdar att allt är frid och fröjd och politiken nu är omlagd, så är ju volymkravet kvar. Visserligen är det sänkt en bit, men fortfarande är det volym som skall styra det som Arbetsmarknadsstyrelsen har att göra. Det innebär att volymen alltjämt kommer att vara det som till slut kommer att tvinga fram åtgärder som uppfyller volymmålet men som inte nödvändigtvis uppfyller kvalitetsmålet.

Den andra kommentaren är att allt inte alls är så välplanerat som arbetsmarknadsministern låter göra gällande. Jag har här Arbetsmarknadsstyrelsens riktlinjer för 1995–1996, som alltså snart är tre år gamla. Där säger man: Nu är uppgången ett faktum efter flera års djupgående lågkonjunktur. Då är vår viktigaste uppgift att snabbt ta till vara varje ledigt arbete på den reguljära arbetsmarknaden, även de tillfälliga jobben. Arbetskraftsbrist får inte hindra företagens expansion.

För tre år sedan sade alltså Arbetsmarknadsstyrelsen det som arbetsmarknadsministern i dag tar till intäkt för att politiken nu skall läggas om. Efter det att AMS bad om att få göra något annat än det som de fick order om att göra har AMU-utbildningen gått ned medan de billiga och mindre meningsfulla åtgärderna har gått upp. 1995 var 54 000 i utbildning, mot 56 000 i ALU och API. Ett år senare var det 45 000 mot 83 000, och

ytterligare ett år senare var 37 000 i utbildning mot 86 000 i de enkla åtgärderna. Så kan det helt enkelt inte skötas.

Regeringen blåste i fel pipa och lyckades därmed åstadkomma det som alla företag i dag klagar över, nämligen just den brist på arbetskraft som AMS redan för tre år sedan varnade för att den nuvarande politiken skulle leda till.

Fru talman! Det finns bara en enda sak att göra. Sluta jaga statistiken! Överge målet om den öppna arbetslöshetens halvering och sätt i stället målet för regeringens politik och för Arbetsmarknadsstyrelsens verksamhet till: mesta möjliga människor i bästa möjliga arbeten!

Anf. 22 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Det är ett mycket viktigt och angeläget ärende som vi här diskuterar – för vilken gång i ordningen vet vi väl inte. Vi kan naturligtvis å ena sidan glädja oss över att vi har färre öppet arbetslösa, och det skall sägas allra först. Vi kanske inte heller skall använda ordet massarbetslöshet. Det är trots allt en majoritet som har arbete. Men det är naturligtvis en på tok för hög öppen arbetslöshet och alldeles för många som står utanför reguljär arbetsmarknad. Detta finns det anledning att känna stort bekymmer för.

Jag tror att regeringen har levt alltför länge i hoppet om att det här väl ändå skall ordna sig. Det är ju en hygglig konjunktur, och den har t.o.m. varit stigande. Vi konstaterar att det naturligtvis går att pressa ihop arbetslöshetssiffrorna något, men även att de som är i reguljärt arbete blir allt färre. Detta innebär att allt färre skall försörja alltfler. Det är det, fru talman, som gör att vi har inte råd med det som riksdag och regering på många punkter är överens om, nämligen att säkra ett välfärdssamhälle där t.ex. vård och skola får sina behov tillgodosedda.

Jag tror alltså att det finns anledning att försöka hitta nya metoder. För Folkpartiets del har vi sagt att primäruppgiften är att tillfredsställa behovet av nya arbetsplatser. Det är den riktigaste och säkraste vägen att få en sänkt arbetslöshet. Dessutom är den ekonomiskt dubbelverkande. Ett utgående bidrag löses ut mot en ingående skatteintäkt. Statsfinansiellt är det oerhört betydelsefullt, samtidigt som det naturligtvis är väldigt värdefullt mänskligt sett.

Jag skulle vilja ställa en fråga till arbetsmarknadsministern. Jag upplever att regeringens försök att få ordning på det här är uppriktiga. Men hur mycket har man tagit till sig av den svängning som nu skett, också i de socialdemokratiska leden, när det gäller att bredda arbetskraftsutbudet med innovationer i tjänstesektorn? Vi såg ett exempel på det i Stockholms stadshus i går kväll. Det skulle vara intressant att höra om arbetsmarknadsministern här är beredd att göra en deklaration om att man från regeringens sida stimulerar och uppmuntrar t.ex. tjänstesektorn för att kunna ge inte minst ungdomar chans till ett primärarbete som sedan leder vidare till andra uppgifter. Här har vi olyckligtvis suttit fast i vad som ofta betraktats som en s.k. pigdebatt.

Här finns det också en rad vinster att göra utöver att vi får mer människor i reguljärt arbete, heltid eller deltid. Vi kan t.ex. begränsa de många och besvärande svartjobben, vilka också är en störning på samhällsekonomi och samhällskropp, och det skulle också bli färre arbetslösa.

Prot. 1997/98:60

3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

Jag skulle gärna se att arbetsmarknadsministern kommenterade detta i positiva ordalag.

Anf. 23 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Det är i och för sig viktiga frågor som Per Unckel har rest – på ett grälsjukt sätt – i sin interpellation. Men det tråkiga är ju att moderaterna saknar alternativ. Där tror jag att jag är överens med arbetsmarknadsministern. Jag vill dock ta upp några saker.

LO har givit ut en serie skrifter. Jag läste i ett pressmeddelande från Margareta Winberg att hon i stort sett är överens med LO:s *Arbetsmarknadspolitik för ökad sysselsättning* och de rapporterna. Det skulle glädja mig väldigt mycket om det var så, för det är i stort sett samma politik som jag har förordat under en lång tid. Men jag är inte så säker på det, med tanke på de starka varningar för urvattning av arbetsmarknadspolitiken som LO riktar. Det gäller då vad vi kan kalla kommunaliseringen av arbetsmarknadspolitiken.

Jag vill resa några konkreta frågor. Vakanstiderna skall hållas korta. Det är ett mål. Vakanstiderna har ökat, med de mätmetoder man nu har, varje år under fem års tid. Vilka förklaringar ser arbetsmarknadsministern till detta?

Nu blir det flaskhalsar. Hoppsan, då blir det artillerield från Per Unckel och företagen klagar. Men hur kommer det sig att företagen inte själva ser om sitt hus? Hur kommer det sig att man över huvud taget inte klarar rekryteringen i god tid? Varför plockar man in praktik annat än för att få gratispengar från länsarbetsnämnderna? Hur kommer det sig att man inte satsar tillräckligt på internutbildning? Denna har faktiskt minskat under de senaste två åren, enligt statistiken. Och naturligtvis är det så att LO-grupperna får sämst, TCO-grupperna därefter och SACO-grupperna bäst internutbildning. Men den har alltså minskat. De som har fått del av internutbildning utgör 38 % i 1997 års statistik.

När kommer förslag, Margareta Winberg, om att företagen själva måste ta sitt ansvar för kompetensutveckling? När kommer förslag om det vi har kallat för avtalade praktikplatser? Det innebär att man ställer krav på företag att utifrån storlek och konjunktur garantera praktikplatser som inrättas med utbildningsinnehåll och under praktikantavtal mellan parterna. Då får vi ett arbetsliv som i sig genererar framtida utbildning och framtida rekrytering. Det må väl vara det enda rimliga.

Slutligen: Vi har nu höga volymkrav. Vi har en mängd detaljregler. När Margareta Winberg säger att hon har liberaliserat det hela håller jag inte med. Jag har ställt krav på att man skulle avveckla en serie detaljregler i arbetsmarknadspolitiken, ta bort volymkraven men ha kvar de operationella målen. Då skulle vi ha en situation där vi verkligen hade möjlighet att lokalt anpassa arbetsmarknadspolitiken, även om den i och för sig skall styras efter de nationella målen.

Margareta Winberg kör den andra modellen: Håll kvar volymkraven, håll kvar detaljreglerna. Sedan öppnar vi luckan och säger: Det går bra med flexibel användning av a-kassan. Det går bra med frizoner, frikommuner och frilän. Jag såg just att sju skogslän nu har kommit in med frilänsskrav. Skåne vill också bli frilän, liksom Västsverige. Vi har en svensk arbetsmarknadspolitik som är totalreglerad, och sedan ger vi vartenda län möjlighet att befrias.

Detta är en utveckling som gör att riksdagen och, tror jag, även regeringen kommer att sakna inflytande över den faktiska utvecklingen av arbetsmarknadspolitiken. Det är jag kritisk emot, och det är LO kritiskt emot. Men jag hoppas på ett klargörande svar här. Jag tror att det är i den här riktningen svaret finns, inte i den avreglering med vilken Per Unckel tror att han skall lösa arbetslösheten.

Prot. 1997/98:60
3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 24 KRISTINA ZAKRISSON (s):

Fru talman! Per Unckel citerade en arbetsförmedlare i Mora som lät uppgiven. Vi lurar folk, säger hon. Vi pressar ut folk i vilka åtgärder som helst för att leva upp till trycket från AMS och regeringen.

Jag tror att det kan finnas rätt många som känner så. Men trots att vi har givit arbetsförmedlingarna mer pengar tror jag att problemet för förmedlarna är att vi har litet knappt med resurser. Om arbetsförmedlarna kunde leva upp till kravet att alla fick individuella handlingsplaner är jag övertygad om att åtgärderna verkligen skulle kännas meningsfulla. Jag är säker på att de då skulle kunna göra ett mycket bättre jobb än vad de gör i dag.

Jag förstår kritiken mot ALU och API. Men där skulle jag önska att förmedlingarna hade större frihet att hantera dessa saker. Ta t.ex. finansieringsbidraget. Det kanske är så att man på vissa orter inte skall ha något finansieringsbidrag alls, medan man på vissa kanske skall betala mer än man gör i dag. Tänk om förmedlarna själva skulle kunna avgöra: På den här arbetsplatsen behöver den här personen den här praktikplatsen, men det är inte nödvändigt att ta betalt av företagaren. På den här arbetsplatsen skall vi däremot ta betalt. På den här orten skall vi ta betalt; på den här orten skall vi inte. Jag skulle önska att arbetsförmedlarna fick större möjlighet att själva göra de bedömningarna.

Jag är säker på att de skulle göra ett väldigt bra jobb. Men jag håller inte med om kritiken mot volymkravet. Jag anser att det skall finnas en målsättning även beträffande volymen. Men däremot är jag övertygad om att om förmedlingarna hade större resurser skulle både kvalitets- och kvantitetskravet kunna uppfyllas. Och om man i större utsträckning skulle kunna göra individuella handlingsplaner skulle förmodligen många fler också komma ut i s.k. riktiga arbeten efter sina praktiktjänstgöringar.

När det gäller kunskap och kompetens skulle jag vilja säga att det är oerhört viktigt att vi kommer ihåg att många av våra arbetslösa saknar rätt grundläggande utbildning. Därför är jag mycket glad för kunskapslyftet.

Förra veckan träffade jag kvinnor i min egen ålder som nu har fått, som de säger, en andra chans. Det är inte bara de själva som får en andra chans genom att komma ut i utbildning, utan jag tror att det medför att de för över till sina barn hur viktigt det är att fortsätta utbilda sig. Jag tror därför att vi når två mål med detta.

Det som jag är orolig för och som jag skulle vilja fråga arbetsmarknadsministern om är följande. Hur går vi vidare? Vad skall jag säga till alla de kvinnor som säger att de är jätteglada över att de kunde få detta utbildningsår beträffande vad de skall göra nästa år? Hur skall de klara av att fortsätta, vilket de väldigt gärna vill göra? Kan de göra det så har de mycket större chanser att också få jobb och inte behöva gå arbetslösa.

Anf. 25 HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Per Unckel började med att påstå att alla nu säger samma sak när det gäller arbetsmarknadspolitiken, underförstått att det är det moderata förhållningssättet som skulle vara så allmängiltigt. Mitt intryck är ju att det är en avgrundsskillnad mellan moderat arbetsmarknadspolitik och socialdemokratisk, där också LO självklart stöder den socialdemokratiska linjen.

Jag skall säga något om den debatt som handlar om passivitet kontra aktivitet, eftersom det ju egentligen ytterst är det som det är fråga om när man säger att vi har tänkt för mycket på volym. Vad hände när vi tvingades ta över – även om Elver Jonsson inte vill använda uttrycket, men jag tror inte att vi skall rygga tillbaka för det – den massarbetslöshet som Per Unckel och hans regeringskamrater hade åstadkommit? Om vi bara hade bedrivit kvalificerad yrkesutbildning skulle vi ha ställt oerhört många människor i en situation som förmodligen hade inneburit att de aldrig hade kommit tillbaka till arbetslivet igen. Är det verkligen det som Per Unckel och Moderaterna strävar efter?

Som jag ser arbetsmarknadspolitiken – och jag tar mig friheten att påstå att jag har en del erfarenhet av att jobba med den praktiskt på fältet – handlar den om en ständig balansgång mellan å ena sidan att se till att helst alla som står utan ordinarie jobb är aktiva på något sätt och å andra sidan att se till att ge tillräckligt många kvalificerad yrkesutbildning, så att man inte hamnar i en situation där det inte finns arbetskraft när jobben är lediga.

Jag skall säga något om en ort som ligger mig mycket varmt om hjärtat och som heter Karlskoga. Karlskoga är en ort i Bergslagen som har varit oerhört hårt utsatt för strukturomvandling, inte minst med tanke på att man har haft en mycket stor andel av försvarsindustrin. I den takt som vi har dragit ned på dessa behov har väldigt många blivit arbetslösa. Hösten 1994 var ungefär 15 % öppet arbetslösa i Karlskoga. Hösten 1997 var det ungefär 6 ½ %. I detta fall handlar det inte om att människor är gömda eller kamouflerade, Per Unckel, utan det handlar om att människor har fått jobb, riktiga jobb, för att låna Per Unckels vokabulär. Detta handlar om att man i Karlskoga mycket skickligt har sett till att få fram nya företag, att locka till sig företag, även från andra länder, att se till att utnyttja arbetsmarknadspolitiken och att utnyttja den lokala kreativitet som finns.

Detta visar att den arbetsmarknadspolitik som förs har möjligheter att åstadkomma väldigt positiva resultat. Men vi vet samtidigt att mycket återstår.

Jag vill passa på att fråga arbetsmarknadsministern hur det ser ut i dagsläget när det gäller upphandlingen av den kvalificerade yrkesutbildningen. Jag får en del signaler om att det går litet trögt och att man inte riktigt når fram så snabbt som behövs för att man verkligen skall sätta dessa personer i utbildning och för att kunna göra det på ett sådant sätt att man faktiskt kan fänga upp de lediga platser som dyker upp med allt tätare intervaller.

Anf. 26 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Anledningen till att jag begärde ordet var att jag blev litet konfunderad när jag hörde arbetsmarknadsministerns svar. Jag tyckte på

något sätt att jag kände igen delar av svaret. Då bläddrade jag igenom de papper som jag hade med mig och hittade ett riksdagsprotokoll från den 20 oktober 1994, och det är arbetsmarknadsministern i den socialdemokratiska regeringen som talar. Jag vill jämföra arbetsmarknadsministerns svar i dag med det som den socialdemokratiska arbetsmarknadsministern sade då.

Arbetsmarknadsministern säger i dag att i takt med att efterfrågan på arbetskraft ökar krävs nu en omläggning av arbetsmarknadspolitiken.

Vad sades då för snart fyra år sedan? Jo, det sades att vi för att lyckas med det uppdrag som väljarna har gett oss måste lägga om arbetsmarknadspolitiken. Det sades vidare: I det korta perspektivet, vilket vi nu jobbar med för att under hösten kunna lägga fram förslag för riksdagen, handlar det om att åtgärda fyra problem, bl.a. efterfrågan på arbetskraft och flaskhalsar på arbetsmarknaden.

I dagens svar säger arbetsmarknadsministern att det handlar om att stoppa begynnande flaskhalsproblem och begär att AMS skall redovisa omfattningen av flaskhalsproblemen.

Fru talman! Det är ju inget nytt under solen. Det har gått tre och ett halvt år mellan dessa båda texter som är nästan identiska. Man kan fråga sig vad regeringen har sysslat med. Regeringen sade tidigare att den skall lägga om arbetsmarknadspolitiken. Återigen säger den att den skall lägga om arbetsmarknadspolitiken. Den sade tidigare att den skall åtgärda flaskhalsproblemen. Återigen säger den att den skall åtgärda flaskhalsproblemen. Men, fru talman, vad blir det av detta? Det blir inte speciellt mycket. Regeringen fortsätter ju faktiskt bara att administrera denna höga arbetslöshet.

Fru talman! Man kan säga att det är fråga om ett kretslopp i formuleringar. Regeringen har ju faktiskt bevisligen anammat kretsloppstanken i fråga om det miljöpolitiska tänkandet. Men det är ju inte riktigt på detta sätt som kretsloppet skall fungera, utan det gäller i stället att bryta de arbetslösa kretslopp i åtgärder och skapa förutsättningar för nya ordinarie arbeten. Det är ju det som debatten borde handla om. Vi har ju efterlyst förslag under hela denna regerings mandatperiod, förslag som skulle kunna leda till att vi får fler företag och att de företag som finns vill anställa fler.

Elver Jonsson tog tidigare upp tjänstesektorn. Vi har under ett antal år drivit den frågan för att öppna den sektorn. Holland, Finland och Danmark har öppnat den sektorn och fått fram tusentals nya arbetstillfällen. Och så sent som i dag har socialdemokraterna i Stockholms kommun faktiskt också önskat något motsvarande. Men på Lunchekot i dag kunde man direkt höra skatteministern avvisa detta förslag – dessvärre, Elver Jonsson. Jag vet inte om arbetsmarknadsministern har något annat besked. Det vore ju väldigt välkommet. Vi från oppositionen efterlyser förslag och åtgärder som kan skapa förutsättningar för ordinarie jobb. Talet om att lägga om arbetsmarknadspolitiken och om att lösa flaskhalsproblemen har vi hört ända sedan den socialdemokratiska regeringen tillträdde. Vi får höra det här igen – ett valår. Det visar ju att regeringen faktiskt inte har lyckats på denna punkt.

Prot. 1997/98:60
3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 27 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):
Fru talman! Först några ord till Per Unckel. Hans något höga tonläge föranleder mig att ställa några frågor.

För det första: Vem var det som skapade massarbetslösheten, Per Unckel?

För det andra: Vem skapade ett budgetunderskott av gigantiskt mått som vi fick ta över?

För det tredje: Vem drog upp räntan? Jag har tidigare i Göteborg visat en bild för Per Unckel. Jag vet inte om han kommer ihåg det, men jag har den med mig i dag. Denna bild från hans eget husorgan Svenska Dagbladet visar att räntan var 500 %. När var det? Inte var det under den nuvarande regeringens tid.

För det fjärde: Vem avskaffade 134 800 jobb inom den offentliga sektorn och 306 000 jobb inom den privata sektorn?

Per Unckel, med tanke på debatten om arbetsmarknadspolitik och mindre meningsfulla åtgärder undrar jag: Vem var det som införde ALU? Inte var det jag och inte var det Anders Sundström. Och vem har haft högst volym? Inte var det jag och inte var det Anders Sundström, utan det var Carl Bildts regering som hade det.

Den här debatten är så pass angelägen och allvarsam att det skulle vara klädsamt med ett litet mindre högt tonläge – detta för att kunna diskutera i sak i stället för med den retorik som Per Unckel ägnar sig åt. Svaret på alla mina frågor är ju att det var den regering som Carl Bildt ledde som skapade massarbetslösheten, som skapade budgetunderskottet, som såg till att räntan steg och som avskaffade alla de hundratusentals jobben både inom den privata och inom den offentliga sektorn, som införde ALU och som hade den högsta volymen någonsin. I april 1994 rörde det sig om 263 000. Så mycket har vi aldrig ens kommit i närheten av, Per Unckel! Det var ni som stod för den politiken.

Nu är det dags igen, för Per Unckel kan spåra en spricka mellan Landsorganisationen och det socialdemokratiska partiet. Men jag kan lugna Per Unckel. Det finns ingen sådan spricka, utan vi är fullständigt överens. Det är inte alls så att vi på grund av någon artikel eller på grund av att Per Unckel hetsar upp sig skyndar oss och lägger om politiken. Arbetsmarknadspolitik är mycket mera grannlaga än så.

När prognosen från AMS kom någon gång under hösten, där man pekade på vissa flaskhalsproblem under 1998, sade jag till AMS: Det är dags att ni vrider om all arbetsmarknadsutbildning mot den efterfrågan som ni kan se. Det gjorde AMS. Vidare: I regleringsbrevet till AMS drog vi ned volymen, för så skall man göra när konjunkturen går upp och det finns en risk för överhettning. Vi satsade mera på kvalitativa åtgärder, dvs. på utbildning. Vi lade in resursarbeten i volymmålet. Därmed skapade vi utrymme för yrkesutbildning för 2 miljarder kronor, alltså vad företagen nu efterfrågar. Detta är sanningen.

Det handlar inte om vad AMS sade för tre år sedan. Per Unckel gjorde en feltolkning av vad som står i broschyren i fråga. Det är klart att AMS hela tiden vill motverka bristyrken, men då fanns det inte något sådant. Så sent som i augusti i fjol fanns inte i den prognos som då gjordes de tendenser som någon månad senare fanns. Det är klart att vi då får lägga om politiken.

Hans Andersson ställde en fråga som Per Unckel borde reflektera över. Per Unckel har uppenbarligen en god relation till näringslivet. Vad ligger alltså i deras ansvar och varför har de en så kort framförhållning?

Prot. 1997/98:60
3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 28 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Först helt snabbt några svar på arbetsmarknadsministrarnas frågor.

Vem skapade massarbetslösheten? Ni.

Vem skapade budgetunderskottet? Ni.

Vem skapade 500 % ränta? Ni, när ni gick från förhandlingsbordet och inte orkade hålla i kronan.

Vem skapade högsta ALU:n? Bakgrunden finns i 1980-talets kasinökonomi.

Allt detta vet arbetsmarknadsministern.

Efter tre år lyckades vi vända. Efter tre år började sysselsättningen ånyo gå upp och budgetunderskottet och arbetslösheten gå ned. Ni tog ett halvår på er för att återigen vända kurvorna. Då gick arbetslösheten upp och sysselsättningen ned. Det är ett dåligt facit, Margareta Winberg, från era regeringsår!

Skillnaden mellan det som skulle ha kunnat hända och det som faktiskt har hänt, dvs. om sysselsättningsläget hade fortsatt att förbättras så som det gjorde vid den tidpunkt då ni tog över, är att 150 000 människor i dag saknar arbete som skulle ha kunnat ha arbete. Det är många människors lycka och välgång som har gått förlorad på detta och det är många goda skattekronor till stat och kommun som därmed har gått förlorade.

Uppenbarligen sprider sig i de socialdemokratiska bankarna en viss förståmning över att kritiken mot arbetsmarknadspolitiken nu börjar sprida sig utanför Moderaterna. Modet sprider sig så att säga. Jag skall inte för ett ögonblick säga att modet spritt sig ännu när det gäller exakt vilka lösningar som bör sättas i stället. Att kritiken nu är samstämmig är dock ett första viktigt steg.

Som arbetsmarknadsministern innerst inne naturligtvis inser är det i volymmålet som kruxet sitter. Om man först och främst tvingar arbetsförmedlare och andra att uppfylla målet om en volym i stället för att uppfylla kravet på att människor skall få arbete, blir åtgärderna därefter. Om det dessutom är så att vartenda hugskott som Margareta Winberg presenterat för riksdagen om nya arbetsmarknadspolitiska åtgärder under den tid hon varit minister inte har visat sig vara i närheten av att uppfylla de ambitioner som Margareta Winberg och hennes företrädare Anders Sundström satt upp, är det klart att trycket på enkla åtgärder ökar ytterligare i stället för att trycket ökar på de kvalificerade insatser som Sverige skulle ha behövt.

Margareta Winberg är bekymrad över att jag citerar vad AMS faktiskt har varnat henne om. Ännu mera borde det självklart bekymra henne när det citeras vad hon själv sade i en riksdagsdebatt för tre och ett halvt år sedan. Försök inte springa ifrån ansvaret! Ni har varnats för vad som skulle kunna inträffa men underordnat dessa varningar era egna politiska ambitioner att pressa ned den öppna arbetslösheten och strunta i den totala arbetslösheten. Återigen: Det är i volymmålet som kruxet sitter och det är detta volymmål som ni fortfarande vägrar att överge.

Hans Andersson frågar mig vad vårt alternativ är. Det är mycket enkelt att svara på den frågan: Det gäller att se till att företag växer – det gör de inte i Sverige – och att se till att AMS får ett vettigt mål att arbeta efter, dvs. att få så många människor som möjligt i arbete. Föreنا dessutom AMS-politiken med en ordentlig yrkesutbildningspolitik efter gymnasieskolan för de unga människor som i dag lämnar skolbänken och som annars riskerar att hamna i omedelbar arbetslöshet! Det är tre snabba åtgärder och tre åtgärder som, om Margareta Winberg var beredd att ta dessa till sitt hjärta, faktiskt skulle kunna göra att de sista åtta månaderna av hennes ministerperiod blev något gladare än de månader som hittills har gått.

Anf. 29 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Sveriges problem är inte att vi som nation jobbar för mycket, utan vårt problem är att vi som nation skulle behöva jobba mera.

En tidigare statsrådskollega till Margareta Winberg skrev för inte så länge sedan: Vi skall inte jobba mindre. Vi skall jobba mer. Välfärden bygger på arbete. Arbete föder arbete, medan arbetslösheten föder arbetslöshet – detta enligt generaldirektören vid Riksförsäkringsverket. Ändå lever vi med den dystra paradoxen att arbetslöshet *inte* beror på arbetsbrist. I stället handlar det om tre andra brister, nämligen om bristen på lönsamhet, bristen på pengar i offentliga kassor och bristen när det gäller vår förmåga att organisera arbetslivet. Således behövs det en rad insatser. Det behövs fler jobb för att få fler skattebetalare och färre bidragstagare. Det behövs rundare kanter i t.ex. arbetsrätten för att möjliggöra en snabbare expansion.

Arbetsmarknadsministern hade nyss fullt upp med deltagarna i den här interpellationsdebatten. Jag hoppas ändå att det går att få någon synpunkt på det som flera här har efterlyst besked om, nämligen regeringens inställning till tjänstesektorns expansion i enlighet med, låt oss säga, det önskemål som framfördes från Stockholms stadshus häromdagen. Det skulle vara intressant med en principdeklaration i den delen.

Jag tror att Socialdemokraterna och regeringen har skaffat sig egna bekymmer genom den löftespolitik som man utfärdade före valet, dvs. att arbetslösheten drastiskt skulle gå ned – den har hållits kvar på en hög nivå – och att det skulle bli andra villkor t.ex. i a-kassan. Där ställdes de fackliga organisationerna mer eller mindre inför fullbordat faktum i och med att man gick ännu längre än den förra regeringen i fråga om att sänka ersättningsnivåer.

Vi behöver alltså en kraftsamling kring det som kan ge arbete och nya jobb. Den vägen är den enda som bär i både kort och långt perspektiv.

Anf. 30 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Jag hoppas vi skall slippa tramset mellan regeringen och moderaterna om skuldbördan den här gången.

Tillväxt – visst! Företag skall växa – visst, Unckel. För detta har vi en politik. Dan Ericssons citat var från 1994. Då var arbetsmarknadsministern under inflytande av mig och Vänsterpartiet. Då talade man om en tillväxtorienterad arbetsmarknadspolitik. Men snart var Centern där igen, och snart var man tillbaka i den politik som Börje Hörnlund förvaltade.

Det var den politik som fördes när Per Unckel satt i regeringen och som han då tyckte var utmärkt: 60 000 ungdomspraktikplatser – en oerhörd undanträngning. 60 000 ALU-jobb, 80 000 i arbetsmarknadsutbildning.

Jag minns en interpellationsdebatt med Börje Hörnlund om 300 florister som utbildades i Göteborg. Se det var inte en utbildning inriktad på yrkesområden. Det var en utbildning som syftade till att dölja vad som faktiskt höll på att hända, dvs. en massarbetslöshet i historiskt inte skådad omfattning i Sverige. Det var vad moderaterna förvaltade.

LO har nu lagt fram ett förslag. Margareta Winberg säger att förslaget är bra. Utmärkt! Det är till 100 % som taget ur de motioner som Vänsterpartiet har väckt under senare år. Läs det noggrant, så skall vi skall resonera kring det framöver.

Jag vill också gärna att Margareta Winberg svarar på några av de frågor jag ställde. De frågorna är inte enkla. Det finns inga enkla lösningar.

Låt mig använda de sista sekunderna av min talartid till att säga följande: Arbetsmarknadspolitiken får ta för stor börda. Det är för stora volymer. Jag tycker att arbetsmarknadspolitiken skall ha kvar sin karaktär av att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Det är en nationell fråga. Då måste det ju finnas jobb jag kan gå till när jag har fått min ökade kompetens och min praktik. Alltså måste en stor del av arbetsmarknadspolitiken omvandlas i lokal och regional näringspolitik för att nyskapa de jobb som marknaden inte förmår skapa och som Per Unckels avregleringsprocedur aldrig skulle kunna klara.

Anf. 31 KRISTINA ZAKRISSON (s):

Fru talman! Per Unckel tar upp kritiken mot arbetsmarknadspolitiken och säger att kritiken nu sprider sig långt utanför moderaternas kretsar. Att det t.ex. finns en viss kritik mot ALU och API bland många av oss och också hos facken tycker jag är sunt och riktigt, men vad jag tycker att Per Unckel missar är att kritiken till stor del riktas mot företag som missbrukar de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. I det sammanhanget menar jag att facket skall ta ett ännu större ansvar och i större omfattning faktiskt säga nej när man tycker att ett företag missbrukar en åtgärd eller att det är fråga om undanträngning. Jag skulle vilja uppmana de fackliga organisationerna att i ännu större utsträckning delta i det här arbetet. Som Elver Jonsson säger behöver vi en kraftsamling, och det gäller då såväl de fackliga organisationerna och arbetsgivarna som de politiska partierna.

Att volymkravet är högt ställt är inte så konstigt. Målet är att så fort som möjligt få in folk på arbetsmarknaden. När det rör sig om stora volymer av arbetslösa är det naturligtvis stora volymer folk som behöver få del av olika åtgärder för att lättare komma in på arbetsmarknaden. Skulle vi kunna få bort det missbruk som finns inom vissa områden skulle mycket vara vunnet.

Jag skulle alltså vilja påstå att både ALU och API har sitt berättigande. API leder faktiskt i många fall till jobb, men vi skulle behöva få bort missbruket bland de företag som missbrukar den här åtgärden.

Anf. 32 HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Per Unckel sade att arbetsmarknadspolitikens viktigaste funktion är att se till så att de som saknar ett arbete kan få ett. Det är lätt

Prot. 1997/98:60
3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

att hålla med om. Jag skall nämna ett par åtgärder som otvivelaktigt motsvarar denna goda karamell.

Resursarbeten innebär att man faktiskt ger dem som är arbetslösa möjligheten att höja sin inkomst. Man ger arbetsplatsen fler händer, fler som deltar i arbetet. De som är arbetslösa kommer tillbaka i arbetslivet och kan hålla sig à jour med det som händer, och på det sättet är de också beredda att utan vidare ta en anställning den dag då kommunens ekonomi har förbättrats eller behoven har ökat.

Det är dessutom positivt för arbetsgivarsidan inom den offentliga sektorn. Vi vet att alla de som nu är arbetslösa och har erfarenhet av den offentliga sektorn samt ganska många fler om några få år kommer att behövas där. Då är det naturligtvis en poäng att man inte har varit passiv under den här tiden utan har deltagit i arbetet.

Jag vill också säga att kunskapslyftet är en succé i och med att den offentliga sektorns kvinnor på det viset i mycket stor utsträckning har fått möjlighet till en utbildning, den utbildning de inte unnade sig själva tidigare i livet. Nu får de den, och de får möjlighet att skaffa den kunskap som behövs för arbetslivet framöver. Jag hoppas också att vi med hjälp av kunskapslyftet kan förmå dem som i dag är arbetslösa och som inte har vågat ta steget att göra det när tåget går nästa gång.

Anf. 33 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Först till Per Unckel: För tre och ett halvt år sedan hade jag inte en debatt med Per Unckel som arbetsmarknadsminister, utan jag hade då en debatt med Ingvar Eriksson i en helt annan fråga, som rörde en annan del av företagarvärlden.

Volymmålet återigen. Kan Per Unckel förklara för mig varför det nu skulle vara så fel att sätta upp ett volymmål? Ni hade ju under er regeringstid det högsta volymmålet någonsin, detta särskilt under valåret 1994, då ni passade på att dra upp volymmålet till 263 000, det högsta någonsin. Då hade ni också infört ALU, det som Per Unckel själv betecknade som "mindre meningsfulla åtgärder". Det var Per Unckels regering som gjorde det.

Ni drog upp volymerna under ett valår. Vi gör tvärtemot. Vi försöker nu, trots att det är valår, att dra ned volymerna, eftersom det är nödvändigt med hänsyn till konjunkturen. Om vi hade dragit upp dem till lika höga nivåer som ni, hade det naturligtvis sett bättre ut inför valet. Då hade vi sannolikt kunnat pressa ytterligare på den öppna arbetslösheten. Men vi gör det tvärtom. Vi gör nämligen detta av sakskalet, inte av partitaktiska skäl. Vi gör det därför att vi vill ha utrymme för mer av kvalitet och mindre av volym. Ni gjorde på ett helt annat vis. Jag har inte kritiserat er för det, eftersom det under den tiden stod still och stampade och därför var ganska naturligt med många åtgärder. Men det är med tanke på detta litet konstigt att Per Unckel kritiserar oss i det här läget. Förklara varför ni hade så många i åtgärder i april 1994!

Vad gäller den bild jag visade är det något häpnadsväckande att Per Unckel skyller 500 % ränta på oppositionen, på att vi inte ville släppa kronkursen. Om Per Unckel går hem och läser på skall han få se att det finns en helt annan historia bakom detta. Det var ni som regerade. Det var ni som hade ansvaret. Det var under er tid och med er politik som räntan steg.

Sedan vill jag kommentera några andra inlägg. Elver Jonsson talar om vård och skola som ett primärt område, och jag har ingen annan uppfattning. Det är viktigt. Det är därför vi nu kan satsa extra på det. Ni är också med på den satsningen. Frågan är bara vad som händer om vi får en annan regering, om ni skall regera ihop med moderaterna. De vill ju de facto dra ned anslagen till kommuner och landsting med litet drygt 17 miljarder och på sikt mycket mer pengar. Men i dagsläget tycks vi vara överens.

Det finns också en diskussion om hushållsnära tjänster, som flera här har tagit upp. Det är inget nytt. Den här regeringen tillsatte en utredningskring detta, som Dan Andersson ledde. Det finns inga ideologiska eller principiella invändningar.

Men frågan är: Om vi nu har de här pengarna – det blir ju under alla förhållanden en kostnad – skall vi lägga dem på vård, skola och omsorg? Skall vi prioritera dessa viktiga verksamheter – viktiga i sak men också för jobbans skull – eller skall vi subventionera personer som vill köpa tjänster? Det är en prioriteringsfråga som man, som alltid, måste ta ställning till.

Hans Andersson ställde några frågor. En handlade om när det blir en sådan förändring av åtgärderna att praktikplatser kommer till stånd. Vi håller nu på att arbeta med detta. Vi strävar för att reducera floran av åtgärder och undersöker om vi kan förändra innehållet i dem. Vi hoppas bli klara i vårpropositionen med detta arbete.

Jag delar din uppfattning att det pågår väldigt mycket arbete i departementet. Jag som själv har suttit i riksdagen kan förstå att det inte är tillfredsställande att där inte alltid veta vad som pågår, men jag har lovat att komma till utskottet och i detalj redovisa allt vad som pågår. Jag tycker att det är viktigt att riksdagen vet vad vi håller på med. Det är ju det som parlamentarismen bygger på.

Anf. 34 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern blir väldigt sur när man påminner henne om socialdemokratins historiska förflutna, särskilt om det tillfälle när ni tappade orken och inte klarade kronförsvaret. Margareta Winberg vill att jag skall gå hem och läsa historia. Jag kan utgå från nutidshistorien. Jag var där, men det var inte Margareta Winberg.

Margareta Winberg sade att min regering drog upp volymerna så till den milda grad att vi egentligen borde stå här och skämmas. Då hade Margareta Winberg dock inte lyssnat på debatten. Flera har försökt tala om för henne vad hon själv och Arbetsmarknadsstyrelsen har sagt om behovet av att lägga om denna politik när konjunkturen vänder uppåt. Som vi har anfört ur AMS-skrivelsen vände den enligt AMS bedömning uppåt i början av 1995, i den meningen att man då började se ett behov av mera kvalificerad arbetskraft.

Margareta Winberg viftar bort detta och säger att man *nu* skall lägga om politiken – dvs. nu när alla börjar säga samma sak som bl.a. vi gjorde 1995. Hade ni då insett vad klockan var slagen, hade vi i dag inte haft de flaskhalsbekymmer som vi för närvarande har. Detta är en historisk för syndelse.

Flera har här, fru talman, sagt att det är sunt att det nu riktas en kritik mot arbetsmarknadspolitiken, vilket jag har hållit med om, och att facket

**Fel! Okänt
växelargument.**

borde hjälpa till med att stoppa dåliga lösningar. Flera har här pekat på en bättre lösning, nämligen att ge arbetsförmedlarna en vettig uppgift. Ingen arbetsförmedlare i världen önskar sätta in dåliga åtgärder men kan tvingas till detta av ett volymmål från en regering som säger att detta är viktigare än allt annat. Säg till era arbetsförmedlingar att de härnäst har ett enda mål, som skall vara viktigare än allt annat, nämligen att de åtgärder som de skall sätta in leder till att människor får arbete.

Säg att ni i regeringen klarar er valrörelse på egen hand och inte längre behöver hjälp av volymmålet! Det är viktigare att se till att människor får arbeten som de kan försörja sig på, som de kan betala skatt på och som kan bidra till Sveriges framtida välbefinnande.

Anf. 35 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Arbetsmarknadsministern sade att hon var fullständigt överens med LO. Den som under lång tid har läst LO-tidningen och Aftonbladets ledarsida kan konstatera att den bilden inte riktigt stämmer. De tidningarna företräder väl ändå ungefärligen LO:s uppfattning. Tvärtom framförs starka klagomål på arbetsmarknadspolitiken men framför allt på att regeringens politik inte har skapat förutsättningar för tillväxt och därmed för nya jobb. När jag studerar vad LO säger och hur regeringen faktiskt agerar får jag alltså inte en bild av att de är fullständigt överens.

Ministern sade sedan att flaskhalsar inte fanns för tre år sedan. Men, fru talman, jag citerade nyss vad den dåvarande arbetsmarknadsministern sade för tre och ett halvt år sedan. Då var åtgärder mot flaskhalsproblemen ett prioriterat område, och Winberg satt med också i den regeringen. Det är ett intressant besked när Margareta Winberg nu säger att arbetsmarknadsministern hade fel för tre och ett halvt år sedan. Det kan framöver bli spännande diskussioner i regeringen.

Dessvärre hade man inte fel. Det fanns problem redan då, men man har inte gjort någonting. Man säger nu återigen att man har sådana här problem och skall titta närmare på detta. Det beklagliga är att det inte har hänt någonting under hela denna period.

Arbetsmarknadsministern säger vidare att det inte är något nytt när det gäller tjänstesektorn. Med den inställningen lär det inte komma några förslag. Det handlar inte om att dra på statsmakterna ytterligare kostnader utan tvärtom om att göra svarta jobb till vita. Det innebär för den enskilde personen att han kan tillgodoräkna sig pensionspoäng och få en säkerhet i sjukförsäkringen, och för statskassan innebär det skatteintäkter.

Finessen med att öppna tjänstesektorn är att detta skapar intäkter och framför allt nya jobb. Vi får fler i ordinarie arbetstillfällen.

Anf. 36 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Vi kan nu se att arbetslösheten sjunker. Vi kan också se att sysselsättningen – om än i liten mån – ökar. Vi kan se att vi har fått ordning på Sveriges ekonomi. Sverige blir rikare. Vi kan se att investeringarna växer och att konsumtionen ökar. Människor tror på framtiden och vågar handla.

Vi kan, till skillnad mot under den tidigare regeringens tid, se att räkningen sjunker ordentligt. Det betyder mycket för de enskilda människorna och för företagen. Vi kan nu efter en smärtsam period i den offentliga

sektorn ge mer pengar till den, så att verksamheterna vård, omsorg och skola blir bättre och så att många, framför allt kvinnor, kan få jobb där.

Vi ser hur verksamheterna och antalet jobb i den privata sektorn nu återigen växer. Det gör att arbetsmarknadspolitiken läggs om. Jag aviserade det redan i höstas i en tidigare debatt här i riksdagen. Jag har skrivit fast det i regleringsbrevet till AMS. Det betyder att vi tar ned volymmålet och att vi skapar ytterligare utrymme för arbetsmarknadsutbildning för att svara mot den efterfrågan som AMS under den sista delen av 1997 såg skulle kunna komma under 1998.

Detta gör att vi nu för en mera tillväxtorienterad arbetsmarknadspolitik. Det kan vi göra i ett läge där konjunkturen går uppåt, i ett läge där det går bättre för Sverige än vad det gjorde tidigare.

Det här gör att det för oss, för regeringen, för det socialdemokratiska partiet och för socialdemokraterna här i riksdagen finns all anledning att se framtiden an med en viss optimism. Det går bättre för Sverige nu än under de tre år då Per Unckel m.fl. satt i regeringen. Det gör också att det är betydligt roligare att vara arbetsmarknadsminister i dag än under den första tiden, då jag hade att hantera det arv som vi fick.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1997/98:125 om arbetsmarknadspolitiken och den regionala utvecklingen

Anf. 37 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Elving Andersson har frågat vilka åtgärder jag tänker vidta dels för att den ökande sysselsättningen skall komma hela landet till del, dels för att inom arbetsmarknadspolitiken skapa en bättre regional och inomregional utveckling. Elving Andersson har också efterlyst åtgärder för en friare och mer lokalt anpassad användning av arbetsmarknadspolitiska medel.

Det finns risk för betydande regionala skillnader i den sysselsättningsökning som vi nu ser komma. Skillnaderna kan förväntas bli så stora att generell politik skulle kunna skapa problem med obalanser. De åtgärder som inte räcker till i en ort skulle kunna skapa överhettning i en annan. Detta måste motverkas av en aktiv och lokalt anpassad arbetsmarknadspolitik.

Regeringens arbetsmarknadspolitik har därför efter hand inriktats på ökad flexibilitet och ökad lokal anpassning. Jag är lika angelägen som Elving Andersson om att den ökade sysselsättningen skall komma hela landet till del.

Perspektivet i arbetsmarknadspolitiken måste därför delvis förskjutas. Från den tidigare mycket kraftiga centrala styrningen har vi de senaste två åren lagt om kurs. Inrättandet av lokala arbetsförmedlingsnämnder med kommunal majoritet har varit en viktig del i denna omläggning. En annan är den försöksverksamhet med lokal samverkan i kommuner spridda över hela landet, i storstäder, i glesbygdskommuner och i kommuner med olika slags arbetsmarknad.

Prot. 1997/98:60
3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

För att bättre anpassa arbetsmarknaden till den uppåtgående konjunkturen och därmed snabbare få ut arbetslösa på ordinarie arbetsmarknad har volymtalet sänkts. Det innebär en högre kvalitet i åtgärderna och att mer av den efterfrågade yrkesutbildningen kan tillgodoses.

För att ytterligare anpassa arbetsmarknaden till de skiftande lokala behoven inrättades resursarbeten. Vi skapade också möjlighet till en aktivare användning av a-kassan.

En viktig framtida förutsättning för sysselsättning också i de glesare delarna av Sverige är en höjd kunskapsnivå. Här spelar kunskapslyftet och utbyggnaden av universitet och högskolor en mycket viktig roll.

Den kooperativa företagsformen har visat sig vara särskilt lyckosam i glesbygd med de traditioner av byalag och annat samarbete som finns där. De speciella satsningar som regeringen gör på information om kooperativ har därför regionalpolitisk betydelse. Regeringen verkar också under våren för att identifiera och undanröja eventuella hinder för kooperativ att verka inom arbetsmarknadspolitiken.

Jag vill också i detta sammanhang erinra om de territoriella sysselsättningspakter som EU har instiftat. Dessa svarar för ett komplement till den nationella politiken.

Till sist vill jag påminna om att det i Regeringskansliet för närvarande bedrivs ett intensivt arbete med en regionalpolitisk proposition. Denna kommer att läggas på riksdagens bord i slutet av februari. Jag kan i dag inte närmare gå in på förslagen i den. Men här kommer de arbetsmarknadspolitiska frågorna att spela en roll för utvecklingen i ett glesbygdsperspektiv.

Anf. 38 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill först tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation.

Vi har från Centerns sida framställt ett antal interpellationer kring problemen med att den regionala utvecklingen går åt fel håll i vårt land. Vi är djupt oroade över den utveckling vi nu ser.

Befolkningssiffrorna från 1997 talar sitt dystra men tydliga språk. Av totalt 23 län i landet kan endast 5 uppvisa en befolkningsökning. Mer än 200 av landets 288 kommuner fick vidkännas befolkningsminskningar under de senaste åren. Det är ingen ny utveckling. Under flera decennier, med kortare avbrott, har koncentrationen av befolkning och verksamheter varit ett genomgående drag.

Den mycket positiva sysselsättningsökning vi kan se i arbetsmarknadsstatistiken är dessvärre i stor utsträckning koncentrerad till några få tillväxtregioner. Flyttlassen rullar i en allt snabbare takt från den svenska landsbygden och från de mindre städerna. Jag anser att vi som nation inte har råd att avstå från den tillväxtkraft som finns ute i regionerna. Att ta till vara på kraften är nödvändigt för den ekonomiska tillväxten och för att få fart på jobben.

För att vända den regionala utvecklingen åt rätt håll krävs en helhets-syn. En mängd olika politikområden måste samverka. Den s.k. lilla regionalpolitiken kan inte bära huvudansvaret, även om den i sig är viktig. Det handlar i hög grad om näringspolitik, jordbrukspolitik, skattepolitik, trafikpolitik, miljö- och energipolitik och inte minst arbetsmarknadspolitik.

Jag ställde i min interpellation en fråga om vilka åtgärder som arbetsmarknadsministern ämnar vidta för att den ökande sysselsättningen skall komma hela landet till del. Jag tycker inte att jag har fått något svar på den frågan. Det är bra att arbetsmarknadsministern delar min oro över utvecklingen. Men det räcker inte. Det behövs konkreta åtgärder och handlingskraft också. Jag vill därför upprepa frågan: Vilka åtgärder kommer arbetsmarknadsministern att vidta för att sysselsättningstillväxten skall komma hela landet till del?

Arbetsmarknadsministern tar i sitt svar också upp decentraliseringen av arbetsmarknadspolitiken med bl.a. inrättandet av lokala arbetsförmedlingsnämnder. Det är åtgärder som vi gemensamt kommit överens om. De är bra, men inte tillräckliga. I alla fall jag möter ständigt kommunpolitiker och lokala arbetsförmedlare m.fl. som anser att utrymmet för lokala lösningar är alldeles för litet. I en del kommuner vill man t.o.m. avveckla arbetsförmedlingsnämnderna eftersom man upplever att de är alltför tandlösa och att de centrala regelverken är alltför detaljerade och styrande.

Är det inte dags, arbetsmarknadsministern, att skrota en del av de centrala regelverken och verkligen göra en genomgripande decentraliseringsreform? På det sättet blir det reella möjligheter att lokalt i samverkan mellan arbetsförmedling, kommun, lokalt näringsliv och fackliga organisationer forma arbetsmarknadspolitiken utifrån den egna kommunens och ortens förutsättningar och behov.

Anf. 39 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Först skall sägas: Regionalpolitik är svårt. Vi har inget riktigt facit. Vi kan konstatera i den svidande kritiken över den förda regionalpolitiken Elving Andersson framförde att flyttlassen rullar – tyvärr åt fel håll.

Vi behöver tänka om. Vi har under några år från Folkpartiets sida påtalat vikten av näringslivets mobilisering som gör att fler företag och arbetstillfällen kan skapas, inte minst i de utsatta regionerna. Vi skall ägna detta betydligt större intresse.

Elving Andersson tog i slutet av sitt anförande upp tanken att ta till vara olika bygders och regioners unika möjligheter att skapa de goda förutsättningar som ger jobb. Dit hör att underlätta, förenkla och sänka småföretagskostnader – läs gärna skatter. Detta spelar en så oerhört stor roll för om man startar eller inte startar ett företag.

Jag har ett exempel från en bygd som arbetsmarknadsministern väl känner. Det är ett litet företag som startat från grunden – i dubbel mening. Man rev en tom ladugård och byggde en vacker och rejäl byggnad. Det gav jobb åt 4–5 personer på orten och med de plusposter som det betyder, dvs. nära till arbetsplatsen, arbeten som kvinnor kan ta, att ägaren finns på plats. Detta är inte minst viktigt när vi konstaterar hur stora bekymmer fjärrstyrda företag har och som vi måste vara särskilt observanta på.

Att få en arbetsplats på orten betyder också ett säkrande av ett behändigt boende, dvs. den goda miljön, rent av en kulturbygd. Kort sagt: En levande bygd.

Vi borde fundera på hur vi främjar det som betyder så mycket, dvs. att faktiskt få ett jobb när man står till arbetsmarknadens förfogande och inte bara lyfta a-kassepengar. Vi skall ha företag som inte bara tänker att de

***Fel! Okänt
växelargument.***

skall tjäna snabba och stora pengar utan känner en förpliktelse att gå in i ett förvalterskap och skapa en verksamhet som kan bli bestående i denna och nästa generation. Uppoffringen kan bli ganska stor för den ägare som inte tjänar stora pengar men som tycker att detta är oerhört värdefullt. Vi har inte tillräckligt uppmuntrat och värderat detta från politiskt håll. Dit hör "höga trösklar", t.ex. byråkrati och politiskt regelskap.

Vi borde även fundera på de väldiga kringkostnader som ett litet nystartat företag har. T.ex. kan företaget få en räkning från Byggnadsnämnden därför att presidiet har tittat på objektet i en halvtimme. Det kostar nästan 20 000 kr. I ett storföretag är det försumbart. Men för ett nystartat företag är det en hög tröskel.

Vi skall uppmuntra dem som vill följa regelboken, men vi skall se till att reglerna blir mer generösa. Det skulle främja både regionalpolitik och nya arbetsplatser.

Anf. 40 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Det är naturligtvis inte med hjälp av arbetsmarknadspolitik man klarar vare sig massarbetslöshetens fasa eller den regionala obalansen. Centerpartiet har framställt ett batteri med interpellationer. Det är bra att ni har gjort det under ett valår som detta.

Det är fråga om problem som har blivit värre. Det är problem som har verkat år från år. Forskningen har varnat för detta. NUTEK har varnat i sina utomordentliga rapporter. AMS har varnat för detta. Jag och andra har tagit upp detta i kammaren ett flertal gånger.

Det handlar i första hand inte om a-kassesystemen eller arbetsmarknadspolitiken. Det handlar om att skapa utvecklingskraft. Jag var inne på det litet grand i förra debatten.

Jag tror att man i många fall har större användning av de statliga pengarna om vi omformar arbetsmarknadspolitik till att i stället vara regional och lokal utvecklingspolitik, starkt kompetensinriktad, starkt tillväxtinriktad som också drar nytta av de råvaror och resurser som faktiskt finns i de utsatta länen.

Jag vill gärna säga att när vi kräver regional rättvisa och en bättre regionalpolitik är det inte att vi ligger på knä och ber om allmosor. Vi som kommer från t.ex. skogslänen kommer från län som står för 90 % av vattenkraften i Sverige som ger stora skatteintäkter. Vi kommer från län vars nettoexportöverskott är mycket större än genomsnittet i Sverige. Vi sitter på stora tillgångar, men vi saknar utvecklingskraft, högskolekompetens osv. Det är sådana åtgärder som främjar detta som måste in.

Låt mig ta ett exempel, arbetsmarknadsministern. Vi har fått datorkraft till riksdagsledamöterna. Vi har IS-DN-systemet som skall göra det lättare att arbeta hemifrån. Själv bor jag inte så långt bort från Ludvika, Grangärdebygden, men litet grand bort från Grangärde kyrka, så långt att jag saknar IS-DN. Jag har oerhört svårt att arbeta med datorn hemma. Det är den typen av problem som vi i glesbygden har. Här klarar inte kommunerna allting, utan vi måste ha statliga insatser så att vi får en jämlik infrastruktur, något som är viktigt för det moderna näringslivet och det moderna livet.

Kommunsektorn: Vill man satsa på ett område som ger oerhört stora regionalpolitiska jämnt fördelade effekter skall man satsa på vård, omsorg, skola, kommuner och landsting. Där har ni dragit ned för mycket,

både Centern och regeringen. Det finns mycket mer att göra. Ta nya tag i vårpropositionen. Det kommer att ha rejäla sysselsättningseffekter regionalt.

I Centerinterpellationen efterlyser Elving Andersson mer flexibilitet i arbetsmarknadspolitiken så att man kan lokalanpassa den. Varför har ni när det gäller volymkraven, detaljreglerna, mer pengar till otraditionella medel – frågan kan också ställas till kollegan, höll jag på att säga, när det gäller att ta ansvar för den politik som har varit och nuvarande budget, Margareta Winberg – varit emot alla de krav som jag har ställt här i kammaren för Vänsterpartiets räkning? Det var inte så välbetänkt. Därmed kommer volymkraven att styra länsarbetsnämnderna och arbetsförmedlingarna. Därmed kommer Norrbotten, Dalarna, Värmland, vartenda län, att ha över pengar trots den höga arbetslösheten och trots att man inte kunde göra tillräckligt med lokalanpassad utbildning. Det är det som är så förödande med dagens arbetsmarknadspolitik, om man vill ha den regionalt fördelad på ett vettigt sätt.

Anf. 41 KENT OLSSON (m):

Fru talman! I interpellationen talas om de glädjande förbättringarna av arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsministern sade här för en liten stund sedan att hon var glad åt att vara arbetsmarknadsminister. Det är kanske inte så glatt annat än för arbetsmarknadsministern och interpellanten. Ute i landet konstaterar man att vi fortfarande har en oerhört stor arbetslöshet. Det har inte arbetat så litet människor i det här landet sedan 1974. Det innebär alltså att det inte är så förfärligt mycket som hänt.

År 1997 blev enligt interpellanten ett förlorat år. Regeringen har alltså misslyckats med sin politik. De svaga regionerna har blivit än svagare. Enligt interpellanten och alla andra är man också i AMS oroad över den regionala obalansen, som leder till befolkningsminskning, utflyttning av unga människor, ökad andel pensionärer, sämre skatteunderlag för kommunerna, sämre underlag för butiker, banker, post, skolor. Vi riskerar att få en sämre service i kommunerna. 30 år av bidrag har alltså inte gjort en bättre situation för företagen i de svaga regionerna.

Från moderat sida har vi framfört att det inte är genom bidrag som företagen växer utan genom att företagen får bättre villkor, lägre skatter, mindre regler, ändrad och flexiblare arbetsrätt. Detta är viktigt för framför allt småföretagen i de svaga regionerna. Det är genom fler företag som arbetstillfällena ökar. Genom att förbättra för företagen gynnas framför allt de små företagen, vilket gör att hela Sverige kan leva.

I sitt interpellationssvar säger arbetsmarknadsministern inte ett ord om att förbättra villkoren för företagen i Sverige i de svaga regionerna. Ministern säger att regeringens politik har inriktats framför allt på ökad flexibilitet. Hur då? Kan ministern tala om hur regeringen ökar flexibiliteten?

Sedan säger ministern att regeringen är stolt över att man har en aktiv användning av a-kassan, att man har använt resursarbete. Men fortfarande finns det ingenting i detta svar, såvitt jag kan se, om hur vi får fram nya jobb. Det är nya jobb i Sveriges svaga regioner som vi behöver. Min fråga till arbetsmarknadsministern blir precis som Elving Anderssons: Vad ämnar arbetsmarknadsministern göra för att det skall bli fler jobb i hela Sverige, vilket innebär att det blir fler jobb i de svaga regionerna? I

Prot. 1997/98:60
3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

**Fel! Okänt
växelargument.**

svaret kan jag inte utläsa någonting om hur man skall få fram de nya jobben.

Anf. 42 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Jag kan inte avhålla mig från att också i denna debatt få återge vad som sades i debatten den 20 oktober 1994. Det var inte bara flaskhalsproblem då, utan den fjärde punkten av de fyra var att man nu skulle åtgärda de regionala skillnaderna vad gäller arbetsmarknadspolitiken. Det slogs fast här i kammaren: Här krävs det omedelbara åtgärder.

Fru talman! Så sade arbetsmarknadsministern i den socialdemokratiska regeringen för tre och ett halvt år sedan. Också här får man dessvärre konstatera att det inte hänt så mycket. Jo, det har hänt att flyttlassen har gått allt tätare från landsbygd in mot storstäderna. Det var inte precis det som avsågs med att försöka åtgärda de regionala obalanserna. Men man får konstatera att denna regering också på denna punkt misslyckats med vad man föresatte sig. Man hade kanske en god vilja, men man har inte haft förmågan, utan utvecklingen har blivit precis tvärtom.

Jag tycker att det är intressant att Centerpartiet har framställt ett antal interpellationer om regionalpolitiken. Det är också intressant att notera att innan man gjorde det begärde vi kristdemokrater en särskild debatt kring regionalpolitiken just mot bakgrund av de dramatiska siffror som visade på avfolkningen av landsbygden. Men i denna del var det inte så intressant för Centerpartiet att lyfta fram den frågan på agendan så att vi kunde få ett genomslag via TV och andra medier så att vi faktiskt kunde få en ordentlig debatt om regionalpolitiken, det är den betjänt av. Centerpartiet bär också ansvaret för de senaste årens utveckling. Elving Andersson och hans partikamrater berömmar sig ofta av att man har tagit ansvar. Då får man också ta ansvaret för den utveckling som har varit. Den har varit negativ för landsbygden. Sent skall syndaren vakna. Det är bra att man vaknar nu och kanske försöker förändra politiken.

Sedan skulle jag vilja ta upp de två saker som Hans Andersson nämnde om regionalpolitiken. Jag förväntar mig litet av den regionalpolitiska proposition som nu kommer till riksdagen.

Det första Hans Andersson nämnde var telekommunikationerna. Telia har ett brev inne hos regeringen där man begär investeringsmedel för att man skall kunna satsa på detta, för att kunna stärka landsbygden och glesbygden, bygga ut möjligheterna till datakommunikationer. Såvitt jag vet har regeringen ännu inte svarat på det. Det vore intressant om ministern har något besked på den punkten.

Det andra Hans Andersson tog upp var kommunerna. Också på den punkten är jag och Hans Andersson överens. Det är bättre att lägga ut resurserna direkt på kommuner och landsting så att man kan behålla personal i vård, omsorg och skola i stället för att med konstlade medel, med arbetsmarknadspolitiken, försöka att i efterhand ha resursarbeten som regeringen står för, något som de arbetslösa själva inte vill ha, utan man vill ha ordinarie arbetstillfällen.

Fru talman! Som sagt, regeringen valde att inte lyssna på riksdagen när det gällde att få till stånd en parlamentarisk utredning kring regionalpolitiken – någonting som riksdagen faktiskt ville. Regeringen valde i stället att på egen hand lägga fram en proposition till riksdagen. Jag ser fram emot debatten om den. Jag hoppas att regeringen samlar sig. För tre

och ett halvt år sedan sade man att man omedelbart skulle vidta åtgärder för att rätta till obalanserna. Vi får nu se hur man lyckas i denna mandatperiods elfte timme.

Anf. 43 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Det finns anledning att fråga sig: Varför behövs det regionalpolitik? Om man skall ha en sådan måste den ha ett syfte, och syftet är ju att den skall vara en motkraft till de marknadskrafter som alltid sätter vinsten först. Det medför att företag koncentrerar sig och lokaliseras sig till områden där de får ut mest pengar, där de får största vinsten. Det var detta vi såg på 60-talet och det var då den moderna regionalpolitiken skapades som en motkraft mot de marknadsekonomiska krafterna. Därför blir det litet patetiskt att höra Kent Olsson prata på det viset som han gör.

Elving Andersson sade att regionalpolitik i den tappningen var den lilla regionalpolitiken, dvs. den innebar olika typer av lokaliseringsslån och stöd till företag. Den stora regionalpolitiken, som vi däremot sällan talar om, är – som Elving Andersson sade – näringspolitik, jordbrukspolitik, skattepolitik, arbetsmarknadspolitik, trafikpolitik osv. Inte minst handlar det om den offentliga sektorn.

Jag vill påstå att den offentliga sektorn har betytt mest för jobben i glesbygden. Den har betytt mest för mitt hemlän Jämtland och andra skogslän. Kvinnor som har bott i byar har kunnat få jobb inom skola, vård och omsorg – jobb som de annars inte skulle ha fått på marknadens vanliga villkor. Det finns anledning att säga detta. Därför är också det extra tillskott som regeringen nu kan ge, på grund av att vi har en budget i balans, så välkommet också ur ett regionalpolitiskt perspektiv. Det rör sig om fyra plus fyra plus fyra plus fyra miljarder som skall gå till vård, skola och omsorg.

Företag som vill etablera sig skall hjälpas. Alla har varit överens om att man skall underlätta etablering. Javisst, och det görs på olika sätt: genom sänkning av arbetsgivaravgifter, genom förenklade regler osv.

Men vi glömmar den andra biten. Någon skall ju köpa det som företagen producerar. Det är en fråga som alltför litet diskuteras. Vem skall köpa det som företagen i glesbygden producerar? När man diskuterar företagsamhet, jobb och sysselsättning är det lika viktigt att diskutera att människor har en inkomst, en a-kassenivå, en föräldraförsäkringsnivå eller en sjukkassenivå som gör att de vågar och kan konsumera. Det är dessa människor som skall köpa produkterna. Det är i huvudsak på hemmamarknaden som sysselsättningen växer.

Arbetsmarknadspolitikens roll är egentligen inte det som tidigare här har beskrivits, utan detta hör till näringspolitik, regionalpolitik och de andra områdena. Arbetsmarknadspolitikens roll är att se till att de arbetslösa så fort det bara går får jobb där jobben finns. Det är huvuduppgiften. Men när marknaden har stått stilla, såsom den har gjort nu ett längre tag i Sverige, då måste arbetsmarknadspolitikerna spela en roll. Det är därför som vi har genomfört dessa försök, inrättat arbetsförmedlingsnämnderna och lättat på regelverket.

Vi vill att kommunerna skall spela en större roll i utformandet av den lokala arbetsmarknadspolitikerna. Det betyder inte kommunalisering. Det betyder inte att vi tänker ge en påse pengar till kommunerna och säga:

Prot. 1997/98:60

3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Varsågod, gör vad ni vill med pengarna. Så vill en del kommuner ha det. Men då är man kamrer och inte politiker. Att vara politiker är att ha ett innehåll i den påse med pengar som man fördelar ut. Som LO-ekonomerna mycket riktigt påpekar finns det uppenbara risker särskilt i en uppåtgående konjunktur för inlåsnings effekter, om man alltför långt driver det som LO-ekonomerna beskriver som kommunalisering, men som egentligen är en viss form av decentralisering. Och till detta vill jag återkomma i ett senare inlägg.

Anf. 44 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill först kommentera ett par av mina meddebattörers inlägg innan jag kommenterar det som arbetsmarknadsministern sade. Alla har uttryckt en oro över den regionala utveckling som vi har i dag utom Kent Olsson. Han uttryckte inte ett ord av oro över t.ex. befolkningssiffror. Det kan jag förstå. Moderaterna är ju det parti som hårdast går fram när det gäller att skära i de små men ändå viktiga regionalpolitiska anslag som finns.

Kent Olsson pratar om generella åtgärder för att stärka näringslivet och småföretagen. Jag kan instämma i en del av de åtgärder som han pläderar för, men det är ju inte dessa som löser de regionalpolitiska problemen. Det är viktigt att skapa goda villkor för utveckling för företag på grundval av de speciella förutsättningar som finns i de olika regionerna. Man kan t.ex. via transportstöd kompensera avståndsnackdelar. Det är inte generella näringslivsinriktade åtgärder som löser de regionalpolitiska problemen.

Dan Ericsson sade att han var litet förvånad över att Centern hade framställt regionalpolitiska interpellationer. Jag tycker inte att Dan Ericsson borde vara förvånad. Centern har alltid haft ett starkt engagemang för de regionalpolitiska frågorna. Vi har varit mycket kritiska mot den brist på regionalpolitisk helhetssyn som den här regeringen har visat under de senaste åren. Men Dan Ericsson har kanske missat detta i riksdagsdebatter och andra sammanhang. Han har kanske suttit på sin kammare och rotat i gamla dammiga pappershögar för hitta något lämpligt citat att plocka hem poäng med i någon debatt. Det kan i och för sig vara kul, men det torde inte lösa de arbetsmarknadspolitiska problemen.

Så över till det som arbetsmarknadsministern sade. Det är bra att hon säger att det behövs större lokalt inflytande för kommunerna. Kan jag tolka detta så att de insatser som hittills har gjorts för att decentralisera arbetsmarknadspolitiken bara är början på en process för att man sedan skall ta ytterligare steg för att gå vidare och minska de centrala detaljstyrningarna och regelverken till förmån för ett kraftigt ökat lokalt inflytande över arbetsmarknadspolitiken? Jag hoppas att den tolkningen är rätt, men jag vill gärna ha den bekräftad.

Regeringen är på väg att utse Skåne till ett frilän där man skall få arbeta väsentligt friare med de regionalpolitiska medlen och där man skall vara mindre styrd av de centrala regelverken. Det är bra, men varför just Skåne? Skåne hör kanske inte till de län som är de allra värst utsatta. Jag hoppas bara – och vill gärna ha det bekräftat – att regeringen när det kommer motsvarande ansökningar från andra håll i landet är lika välvillig att i t.ex. Norrlandslänen medverka till ett väsentligt ökat lokalt inflytande.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Avslutningsvis: Flyttlassen rullar i en allt snabbare takt. Detta är en omvandling av samhället som ingen tjänar på. Utflytningsområdena utarmas och inflyttningområdena får trängselproblem, miljöproblem samtidigt som levnadskostnaderna ökar. En balanserad regional utveckling är till gagn för hela vår nation. Därför är det mycket olyckligt att staten aktivt stöder en sådan här koncentrationsutveckling genom att betala företagens kostnader för att rekrytera personal från andra delar av landet. Handen på hjärtat, arbetsmarknadsministern, är det inte dags att nu skrota flyttningsbidragen?

Anf. 45 TALMANNEN:

Jag skulle mycket uppskatta om vi kunde hjälpas åt att avsluta den här interpellationsdebatten utan alltför stort överdrag, så att vi kan ajournera sammanträdet i tid för gruppmötena.

Anf. 46 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag tycker att arbetsmarknadsministern gjorde en förenkling när hon sade att regionalpolitikens syfte var att vara en motkraft till marknadskrafterna. Så enkelt kan det inte vara. Regionalpolitiken skall ju utjämna sådana skillnader som avstånd, glest boende samt kyla och mörker åstadkommer.

Arbetsmarknadsministern frågade retoriskt vem som skulle köpa det som produceras. Det lilla företag som jag berättade om har inte bara startat, utan det har satsat sina små slantar, vilket har gett jobb och efterfrågan på dess produkter.

Marknaden skall ju få ramar av politikerna, men det skall vara en socialt styrd marknad.

Sedan varnade arbetsmarknadsministern, med instämmande av interpellanten, för att det kan vara farligt med en generell politik, att det inte går att klara av regionala skillnader. Det beror på vad det handlar om. Generell politik kan bli stöd för både det småskaliga och det selektiva. Jag pekade på en del höga trösklar som finns i regelsystem, för att inte tala om det hårda slag som den fördubblade sjuklöneperioden innebar, som fortfarande inte är återställd. Jag tror att det punkterade många startplaner och expansionsidéer.

När vi talar om de lokala arbetsförmedlingsnämnderna har det visat sig att de har missat sin uppgift, därför att man är inte nöjd med dem.

När det till sist gäller kvalitet i yrkesutbildningen har LO och oppositionen sagt att man skall stoppa åtgärdsraseriet. Vi behöver en kvalitetshöjning i det utbud som arbetsmarknadspolitikerna skall ge.

Anf. 47 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Det är ändå viktigt att säga sanningen. Moderater och folkpartister vill med kraft dra ned de regionalpolitiska medlen, dvs. de medel som skulle motverka de marknadskrafter som låter flyttlassen rulla. Centern har tyvärr avstått från att stödja ytterligare resurser till regional utvecklingskraft på näringspolitikens område. Jag beklagar det, och jag hoppas att vi får en ny situation när regionalpolitiken kommer upp på bordet om någon månad.

Efterfrågan är avgörande för de små företagen i de regionalpolitiskt utsatta länen, och då kan man inte dra ned på a-kassan och göra det ni vill, Kent Olsson. Ni vill försämrå människors köpkraft, och vi vill förbättra den.

Jag har en fråga till arbetsmarknadsministern. Det vi brukar kalla social ekonomi har ändå en utvecklingsmöjlighet i de här områdena. Där kan man kombinera den offentliga sektorns ambitioner och resurser med människors förmåga och vilja att göra nytta och att ta ansvar för det man har omkring sig i byn eller i sitt allmänna grannskap. Kommer det någonting på området social ekonomi? Det skulle vara intressant att veta. Kommer det någonting som handlar om regionalt riskkapital, så att man verkligen får någon substans i begreppet lokalt företagande?

När det gäller relationen mellan arbetsmarknadspolitik och näringspolitik: Låt inte arbetsmarknadspolitiken ta bördan av det regionalpolitiska ansvaret. Ta inte bort flyttstödet. Ta inte bort stödet till dem som behöver pendla och flytta för att skapa sig en ny framtid. Men låt inte flyttstödet vara det som skall hjälpa den lilla byn eller den lilla orten, utan låt närings- och regionalpolitiken vara det.

Anf. 48 KENT OLSSON (m):

Fru talman! Först vill jag säga ett ord till Elving Andersson. Jo, jag är fullständigt medveten om den situation som vi har hemma i Bohuslän och hur bekymmersamt det är med befolkningsminskningen där. En anledning till detta är den politik som regeringen har fört ihop med Centerpartiet under den här tiden, där man inte har gjort vad man behöver göra. Man har inte fått fram det antal jobb som vi behöver i det här landet. Det är klart och tydligt att man inte har vidtagit några företagsvänliga åtgärder.

Margareta Winberg säger att man har förenklat regler för företagen. Vilka regler har man då förenklat? Gå ut och fråga företagen så kommer de att säga: Det är massor med regler, det är så bekymmersamt och det är så höga skatter. Inte sjutton har vi fått några förenklade regler!

Margareta Winberg säger också att det måste finnas köpkraft. Ja, men vad har regeringen gjort för att minska köpkraften? Jo, man har höjt skatter, höjt skatter och höjt skatter. Det är självklart att det då finns mindre köpkraft.

Som svar till Hans Andersson kan jag säga att vi har sagt att vi vill ha 75 % a-kassa, men vi har samtidigt sagt att vi vill sänka skatter. Jag är helt övertygad om att om människor räknar efter så finner de att vårt alternativ ger mer pengar över för att köpa de varor som företagen kan sälja.

Låt mig till sist få fråga Margareta Winberg ytterligare en gång: Vad gör regeringen för att förbättra för företagen? Vad gör regeringen för att vi skall kunna få ett större antal jobb än vad vi har? Det skulle vara intressant att få ett svar på den frågan, dvs. inte bara någonting om ökade bidrag utan om vad man gör för att få fram fler jobb.

Anf. 49 DAN ERICSSON (kd):

Fru talman! Elving Andersson tyckte att jag skulle sluta att rota i gamla dammiga pappershögar. Det är inte eftersträvänsvärt. Men jag behöver inte rota så mycket för att ta del av voteringsprotokollet från den

17 december förra året, så sent som för drygt en månad sedan. Då stödde Centerpartiet regeringens förslag om att skära ned regionalpolitiken med 90 miljoner. Elving Andersson anklagar andra partier för att skära. Det är riktigt. För vår del vill vi inte skära i regionalpolitiken, men Centerpartiet har också varit med om att dra ned på det området.

Fru talman! Ibland är politiken fantastisk. Elving Andersson säger att flyttlassen rullar i allt snabbare takt och att vi nu måste se till att upphöra med flyttbidragen. Men om det är någonting som vi kristdemokrater har sagt under denna period är det att detta leder fel, att det ger fel signaler till människor att flytta och att vi inte vill ha dessa bidrag, som Centern under hela denna tid har stött tillsammans med regeringen. När man nu helt plötsligt framställer ett antal interpellationer kastar man fram att de skall avvecklas.

Det håller inte ihop, fru talman. Regionalpolitik handlar inte bara om att framställa interpellationer för att få uppmärksamhet och säga att man har lagt märke till att flyttlassen går allt snabbare, när man bär ansvaret för att så har skett. Det kan man inte springa från.

Det är bra att vi får debatten, men jag tror att Elving Andersson måste akta sig så att han inte blir en mästare i den dubbla bokföringens politik. Det är inte eftersträvänsvärt. Det handlar om att ha en helhetssyn i politiken, i regionalpolitiken, så att vi verkligen värnar landsbygden och glesbygden och för en politik som gynnar dessa områden i stället för missgynnar dem.

Fru talman! Jag ser fram mot den regionalpolitiska propositionen och den debatt vi då skall ha. Det skall bli spännande.

Anf. 50 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Elving Andersson frågade om det här är början på en process. Det kan man möjligen säga, under förutsättning att kommunerna tar sitt ansvar. Det är klart att man därför inte helt kan släppa loss, utan man vill se det. Vad jag nu upplever är att många kommuner bygger upp strukturer för de arbetslösa, i form av projekt och projektorganisationer. De arbetslösa finns där, och de gör någonting, med sin a-kassa eller med ett utbildningsbidrag. Det är bra.

Vad som är mindre bra är om det växer någon annanstans, t.ex. i kommunen bredvid, och det behövs arbetskraft där. Det finns då en tendens till att de som är i ett projekt i kommunen tycker att det är så bra och roligt att vara där och att kommunen gärna behåller dem. Det kan då uppstå en bristsituation i kommunen bredvid i den industri eller det företag som behöver personer.

Detta är någonting som vi måste vara observanta på. Det ökade lokala inflytandet för kommunerna får inte leda till denna typ av inlåsning. Jag är naturligtvis också beredd att ta ytterligare steg för att öka det lokala inflytandet.

Jag skall ge Kent Olsson tio exempel på vad vi har gjort. Vi har sänkt arbetsgivaravgifterna. Vi har halverat sjuklönekostnaden. Vi har utvidgat högriskskyddet under sjuklöneperioden. Vi har avsatt 5,4 ekologiska miljarder till bl.a. byggandet. Vi har infört kvittningsrätt för nyföretagande. Vi har gjort lättnader i ägarbeskattningen. Vi har gjort det lättare att få F-skattsedel. Vi har infört en småföretagardelegation, som har lagt förslag som delvis har genomförts som förenklingar i företagandet. Vi har

Prot. 1997/98:60

3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

*Fel! Okänt
växelargument.*

gett mer pengar till kvinnliga företagslån. Vi har skapat en sjätte AP-fond med riskvilligt kapital.

Det är tio exempel, och det finns minst tio till. Det var bara som svar på Kent Olssons fråga.

Hans Andersson tog upp frågan om utvecklingskraften i glesbygden och ute på landsbygden. Jag delar hans uppfattning. Jag tror att Centerpartiet och vi också har samma syn på detta. Den tidigare regionalpolitiken, som så mycket var ett ovanifrånperspektiv, måste nu ersättas med ett underifrånperspektiv, där man mobiliserar och tar vara på den kraft som finns i olika delar av vårt land.

Jag skulle ändå vilja utfärda en varning när Hans Andersson säger att man måste använda mer av arbetsmarknadspolitiska pengar till detta. Jag vill då bara upplysa om att det inte är så att det flödar en massa pengar i arbetsmarknadspolitiken som kan användas hur som helst. Av A 2-anslaget och pengarna till arbetsmarknadspolitiska åtgärder är 80 % försörjning, och 20 % kan då gå till vad som helst, om jag uttrycker mig slarvigt.

De arbetslösas försörjning, oavsett om det gäller a-kassa eller utbildningsbidraget, kan ingen människa ta ifrån dem. Det tycker jag är oerhört viktigt att påpeka. Den tryggheten har de arbetslösa rätt att känna.

Jag vill slutligen säga att regeringen arbetar med frågorna kring social ekonomi. I dag har vi anställt en person som skall entusiasmera till och mobilisera mer av nykooperation. Vi tror att det är en viktig del i framtidens företagande.

Anf. 51 ELVING ANDERSSON (c):

Fru talman! Först vill jag säga till Kent Olsson att jag tycker att det är avslöjande hur nakna moderaterna står i den regionalpolitiska debatten. Det verkar som om Kent Olsson har anmält sig till fel interpellationsdebatt. Vi tänkte debattera regionalpolitik här i dag, men Kent Olsson vill diskutera allmän näringspolitik. Det är också ett synnerligen intressant ämne, men de kan inte ersätta varandra.

Till kristdemokraterna vill jag säga att vi i Centern inte har någonting att skämmas för när det gäller vårt agerande och vårt arbete kring de regionalpolitiska frågorna. Förra mandatperioden var en av de få tidsperioder då befolkningstalen ökade på den svenska landsbygden. Då hade vi Börje Hörnlund, Centerpartiet, som ansvarig för regionalpolitiken. Han fick kämpa hårt många gånger, inte minst mot Dan Ericssons partikamrater i den dåvarande regeringen, för att få loss resurser och få till stånd regionalpolitiska satsningar. Där fanns inget större intresse – snarare tvärtom.

Sent skall syndaren vakna, sade Dan Ericsson själv. Det tycker jag är bra. Välkommen i gänget bland dem som kämpar för en positiv regional utveckling.

Jag tycker att det är bra att arbetsmarknadsministern gör en riktig analys av utvecklingen och delar den djupa oro som bl.a. jag känner kring den felaktiga regionala utvecklingen. Klyftorna ökar faktiskt successivt. Det finns förhoppningsvis goda ambitioner, men jag saknar ändå konkreta besked och förslag till konkreta åtgärder. En allmänt uttryckt oro och vackert tal kring regional utveckling räcker inte. Det har vi sett väl-

digt tydligt under årens lopp. Det krävs mycket mer handfasta åtgärder och konkreta förslag.

Jag har saknat en handfast regionalpolitik från arbetsmarknadsministerns sida i denna debatt. Vi får väl anledning att återkomma vid något senare tillfälle. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern då är mer konkret.

Prot. 1997/98:60

3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 52 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag delar den oro för befolkningsutvecklingen i vissa delar av landet som har redovisats här. Jag är också orolig för den flyttlasspolitik som vi har sett de senaste åren. Jag tror att vi måste motverka och lösa detta med ganska nya metoder. De gamla duger inte längre.

De gamla är bra på vissa områden. Det gäller t.ex. både den hårda infrastrukturen och den sociala infrastrukturen. Det handlar om att vi skall ha kvar våra sjukhem, vår äldreomsorg, våra skolor, våra dagis osv., så långt det går.

Regionalpolitik är ett ämne för näringsministern. Det är han som är regionalpolitiker. Mycket av debatten här i dag har egentligen varit hans debatt.

Låt mig avslutningsvis säga att det kommer en regionalpolitisk proposition, där jag förhoppningsvis också har fått med litet stoff. Det vi har gjort hittills är att vi har börjat förenkla regelverket. Vi har inrättat arbetsförmedlingsnämnder. Vi har ökat kvinnoföretagarlånen. Vi har givit AMS i uppdrag att se efter vad det är som förhindrar att man startar nykooperativ i ännu större omfattning än hittills. Vi har tillsammans med EU genomfört s.k. territoriella sysselsättningspakter. Vi har fått sex stycken i vårt land. Vi skall tillämpa litet nya metoder som ett komplement till den nationella politiken.

Detta är några av de områden som jag har känt ansvar för. Jag skall också delta i den debatt som uppstår i samband med den regionalpolitiska propositionen. Där kommer också arbetsmarknadspolitiken att spela en viss roll.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.44 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

*Fel! Okänt
växelargument.*

6 § Svar på interpellation 1997/98:122 om upprustningen av vägnätet

Anf. 53 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Eskil Erlandsson har frågat mig

- om regeringen är beredd att göra samma satsning som i Stockholm på andra regionalpolitiskt motiverade vägar,
- om regeringen är beredd att upprusta vägnätet genom ökade insatser för drift och underhåll och genomföra bärighetshöjande åtgärder,
- och om regeringen är beredd att initiera ett tioårigt program för hårdbeläggning av det allmänna grusvägnätet.

Frågan ställs bl.a. mot bakgrund av de senaste uppgifterna om den regionala utvecklingen i landet.

Regeringen delar oron över de ökade regionala obalanserna. Regeringen anser att de grundläggande förutsättningarna för att en positiv utveckling skall komma till stånd i alla delar av landet skapas genom beslut inom många politikområden, bl.a. transportpolitiken.

För närvarande pågår ett arbete inom Banverket, Vägverket och länsstyrelserna med att upprätta och fastställa investeringsplaner för landets transportinfrastruktur för perioden 1998–2007. Banverket och Vägverket skall lämna förslag till stamnätsplan respektive nationell väghållningsplan till regeringen senast den 6 mars 1998. Länsstyrelserna skall redovisa fastställda länsplaner för regional trafikinfrastruktur till regeringen senast den 3 april 1998.

De långsiktiga planerna skall utformas i enlighet med den inriktning som riksdagen beslutade om våren 1997. Denna inriktning innebär bl.a. att de åtgärder som planerna skall innehålla skall bidra till tillväxt och sysselsättning i alla delar av landet och till förbättrad transportkvalitet genom en förbättrad trafikinfrastruktur.

I den mer preciserade inriktning som regeringen har beslutat om i direktiven till de berörda myndigheterna har regeringen särskilt påtalat att varje del av vägnätet bör byggas ut i den takt och ges den geometriska standard som är motiverad av trafikförhållandena på respektive del, men att lägre krav ställs på åtgärder för 6 miljarder kronor på det nationella stamvägnätet där trafikförhållandena understiger vissa kriterier för lägsta godtagbara transportstandard. Dessutom har regeringen påtalat att ca 1 miljard kronor bör användas för åtgärder som förbättrar tillgängligheten på det nationella stamvägnätet i områden med låg tillgänglighet.

I direktiven i övrigt har regeringen påtalat att underhållsnivån av vägnätet skall vara sådan att nuvarande standard upprätthålls och att eftersläpande underhåll skall återtogs under perioden 1998–2007. Vidare har regeringen påtalat att rekonstruktion av vägar skall ske där önskvärd standard inte rationellt kan upprätthållas med underhållsinsatser, att tjälsäkring av det statliga vägnätet skall ske där så bedöms samhällsekonomiskt lönsamt samt att grusvägar skall beläggas där detta bedöms samhällsekonomiskt lönsamt. Åtgärder för ökad bärighet skall i övrigt ske för att fullfölja bärighetsprogrammet till år 2003.

De ekonomiska resurser som krävs för att genomföra riksdagens inriktning vad gäller vägar och kollektivtrafik har regeringen redovisat i budgetpropositionen för år 1998. Regeringen beräknade att Vägverkets behov av anslag långsiktigt bör ligga på en nivå om ca 14,6 miljarder

kronor per år. Under år 1998 har riksdagen anvisat drygt 13 miljarder kronor till Vägverkets verksamhet. Det saknas således 1,6 miljarder under innevarande år. Regeringen har inom denna resursram prioriterat medlen till drift och underhåll av vägnätet så att dessa redan under år 1998 kommer att ligga på en nivå som tryggar nuvarande standard och gör att eftersläpande underhåll kan tas igen med ca 10 %.

Den transportpolitiska propositionen, som regeringen avser att lämna till riksdagen under februari, kommer bl.a. att behandla transportpolitikens betydelse för en positiv regional utveckling.

Anf. 54 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Först vill jag tacka statsrådet för svaret.

De flesta av oss är överens om att hela Sverige skall leva. För att detta skall uppnås krävs kraftfulla insatser och åtgärder som skapar livskraft, framtidstro och utveckling i alla delar av vårt land. Så har det emellertid inte varit under de senaste åren. Sverige har koncentrats alltmer. Befolkningssiffrorna talar ju sitt tydliga språk. Sedan 1975 har landets befolkning ökat med ungefär 640 000 personer. Denna ökning har till större delen kommit de tre storstadslänen till del. Jag är övertygad om att en faktor som har bidragit till detta är just att framkomligheten och vägnätet har varit dåligt utbyggda i mycket stora delar av vårt land. Det måste alltså göras någonting åt detta. Jag ser kommunikationerna som en mycket viktig del för att skapa regional utveckling och balans mellan landets olika delar.

Eftersatt vägunderhåll, obelagda vägar och vägar med dålig bärighet utgör ett hinder för en annan utveckling än den som vi ser i dag. Arbetsplatser försvinner och andra arbetsplatser som kanske finns kvar undgår utveckling. Det leder till att befolkningstalen minskar och att servicen försvinner. Det blir med andra ord en ond cirkel, som leder till fortsatt minskning av arbetstillfällen, befolkning och service, och i värsta fall i en än snabbare takt än den som vi har upplevt hittilldags.

Kommunikationsministerns svar andas någon svag vilja att i den trafikpolitiska propositionen och i den regionalpolitiska propositionen bryta det mönster som vi ser i den svenska landsorten i dag på det område som kommunikationsministern bär ansvar för. Men enligt min uppfattning räcker inte den svaga viljan som kommer till uttryck i svaret.

För att den onda cirkeln skall vändas och bli en uppåtgående spiral i stället krävs det kraftfulla insatser. Jag har i min interpellation pekat på några saker som kan vara ett embryo till att svensk landsbygd och svensk landsort återfår sin framtidstro och utveckling.

Så varför inte initiera ett program för t.ex. hårdgörning av alla de allmänna svenska grusvägarna? Varför inte komma med ett program där man höjer bärigheten på alla allmänna vägar som i dag har nedsatt bärighet? Varför inte komma med något kraftfullt som gör att företagare och andra människor på svensk landsort vågar satsa på framtiden?

Som det ser ut i dag är det min bestämda uppfattning att oviljan att med kraft visa att man från regeringens sida vill göra något i det här avseendet utgör ytterligare ett nästintill oöverstigligt hinder för att åstadkomma någonting som vi allmänt accepterar, nämligen sloganen att hela Sverige skall leva.

Prot. 1997/98:60

3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 55 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Möjligheterna att transportera gods och människor är naturligtvis en viktig del för att hela landet skall kunna utvecklas – dock inte den enda, skall vi komma ihåg. Det är en mängd olika saker som behöver åstadkommas. Det är viktigt att komma ihåg att det inte finns några alexanderhugg som kan lösa alla problem.

Vägunderhållet har varit eftersatt under många år. Därför har jag under denna mandatperiod varit oerhört noga med att föreslå riksdagen att vi skall prioritera drift och underhåll. Därmed har jag naturligtvis också fått ta den politiska kritik som det innebär att, när man har begränsade medel, ställa tillbaka en del av nyinvesteringarna.

Men jag anser att det är viktigt med underhållsåtgärder, som t.ex. det här med tjälsäkring och ökning av bärighet. Det är viktigt av regionalpolitiska skäl, men det är också viktigt för att klara t.ex. de behov som svensk exportindustri har. Inte minst vet vi att skogsråvaran numera är en färskvara som inte tål mer än i runda slängar tre veckors transporttid. Av den anledningen är det viktigt att vi har kunnat föra över en del medel från nyinvesteringar till drift och underhåll och att riksdagen också har ställt upp på detta.

Nu är det så att det är länsstyrelserna som fattar beslut om investeringar och förbättringar på alla de statliga vägarna utom stamvägarna. Det är väldigt viktigt att det är länsstyrelserna som gör den här inbördes prioriteringen. Det är ju ändå på den nivån som man har bäst kunskap – bättre än i Borlänge eller Stockholm. Där har man bättre kunskaper om var man får ut mest för pengarna. För vi vet ju båda att behoven är stora och tillgången knapp. Det är liksom lektion nummer ett i nationalekonomin att det är så det förhåller sig. Då gäller det att satsa på de viktigaste åtgärderna först. Där har, menar jag, länsstyrelserna väldigt bra på fötterna när de nu lägger fram sina planer.

Anf. 56 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Det är bara att konstatera att det inte tycks finnas någon vilja från kommunikationsministerns sida att sätta upp mål kring t.ex. när bärigheten skall vara godtagbar på alla svenska allmänna vägar eller när alla vägar som är allmänna skall vara hårdbelagda eller när vägar inte skall behöva stängas av för att de inte är tjälsäkrade. Jag tycker att det borde vara lika angeläget att ta fram mål på det här området som det har varit att ta fram mål för att t.ex. sanera statens finanser. Detta är en överlevnadsfråga för svensk landsort i dag.

Dessutom är det på det sättet att det tycks ha gått alldeles utmärkt att komma överens om ett program för att lösa trafiksituationen i det här området, Storstockholmsområdet. Jag känner ingen avund mot det här området på något sätt, men rimligen borde det på samma sätt gå att ta fram ett program för att vidta de åtgärder som jag eftersträvar i den interpellation som jag har skrivit. Det borde gå att ta fram ett program, en aktionsplan, för hur man skall komma till rätta med de problem som svensk landsbygd, svensk landsort, lider av i dag.

Kan man förvänta sig att den trafikpolitiska propositionen eller den regionalpolitiska propositionen innehåller något särskilt moment med den inriktning som jag efterfrågar?

Anf. 57 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Det finns ju mål. Det finns mål för de regionala investeringar som länsstyrelsen fattar beslut om. Dessa mål är för det första att förbättra det regionala väg- och järnvägsnätet, för det andra att öka trafiksäkerheten och förbättra miljön och för det tredje att uppnå en förbättrad kollektivtrafik. Det är dessa mål som länsstyrelserna har att arbeta efter när man tar fram sina planer.

Målsättningarna finns alltså. Vad man har sagt är att det var tänkt att man skulle använda ungefär 26 % för att förbättra vägarna – eller reinvestera i vägarna. 30 % skulle man använda för bärighet, rekonstruktion och tjälsäkring av vägarna. Jag vet dock att man t.ex. i Region Mitt har fördelat medlen så att 49,2 % har gått till bärighet och tjälsäkring. I Region Norr har motsvarande siffra varit 61 %. Man har alltså väldigt hårt prioriterat precis den fördelning som interpellanten eftersträvar. På det sättet kan man säga att vi – naturligtvis utan att frångå riksdagens mål – redan har gjort det som borde göras.

Sedan vill jag ta upp det här med att lägga asfalt, dvs. att belägga grusvägar. Det är klart att det ger bättre ytstandard och bättre åkkomfort. Vi kan konstatera att ungefär 4 300 km grusvägar ligger i plan och kommer att åtgärdas. Men det motsvarar bara 18 % av den totala längden av statliga grusvägar. Det finns en väldigt stor mängd grusvägar som det inte finns någon anledning att hårdbelägga. Vi skall komma ihåg att en del av grusvägarna är det väldigt litet trafik på.

Där handlar det åter om att det är länsstyrelserna som har kunskapen om var man bäst satsar pengarna. Det har man varken här i Stockholm eller i Borlänge. Och jag tror egentligen att vi är överens om att den här decentraliseringen är ett mycket effektivt sätt att bedriva en bra regionalpolitik på.

Anf. 58 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Det är korrekt och riktigt. Självklart skall pengarna ligga på lägsta möjliga nivå. Det är bara det att den som vi ser det i dag lägsta möjliga nivån, nämligen länsstyrelserna, i sina pengapåsar får en alldeles för liten pott att fördela. Möjligheterna att åtgärda det som befolkningen på de platser det handlar om tycker skulle behöva åtgärdas är ju ytterligt begränsade med den lilla pengapåse som kommer i varje fall de små länen till del.

Sedan är det ju bara att konstatera, tycker jag, att de löften som nu har givits till det här området har inneburit att medel för framtiden har in-tecknats. Det gör att de medel som skulle kunna användas till de åtgärder som jag eftersträvar i akt och mening att förstärka framtidstron på den svenska landsorten blir mindre.

Eftersom jag inte har fått något svar på om det kommer någonting i den trafikpolitiska propositionen eller den regionalpolitiska propositionen i det här hänseendet, så får jag självklart se fram emot att läsa dessa propositioner när de kommer. Men om det inte kommer något där så lovar jag att hålla den här frågan varm, för jag tycker att den är så pass viktig för att vi skall få tillbaka framtidstron i de mindre utvecklade regionerna i vårt land.

Prot. 1997/98:60

3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 59 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s):

Fru talman! Eskil Erlandsson och jag är helt överens om att vi tycker att det är en för liten pott att fördela. Men så är det ju alltid. Det vore jättekäckt om vi hade mycket mer pengar. Då skulle vi göra mycket mer saker. Men nu är det här den verklighet som gäller. Riksdagen har faktiskt fattat de här besluten om ramen. Då skall vi använda pengarna så bra som möjligt. Det tror jag att vi skall vara överens om.

Sedan kan jag naturligtvis inte i dag lova vad som kommer att stå i vare sig den regionalpolitiska eller den trafikpolitiska propositionen. Där gäller det för Eskil Erlandsson, precis som för alla andra, att man får läsa och begrunda. Jag tror inte att det skall bli en alltför stor besvikelse.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1997/98:139 om kultur och regional balans

Anf. 60 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Marianne Andersson har frågat hur regeringen avser att använda kulturen som ett verktyg för bättre regional balans. Jag delar Marianne Anderssons analys av kulturens betydelse för regional identitet och utveckling. En rik och stimulerande kulturmiljö och ett rikt kulturutbud är viktigt för en regions attraktivitet både vad gäller val av lokaliseringsort för näringslivsinvesteringar och enskilda personers val av bosättningsort. Kulturinsatser kan stimulera invånarna i olika regioner att samla gemensam kraft till främmande för den regionala utvecklingen.

Jag håller också med Marianne Andersson om att satsningar på en kulturell infrastruktur är mycket viktiga. Detta är också ett av grundelementen i de förslag som regeringen lämnade i propositionen om kulturpolitik hösten 1996, och som riksdagen därefter beslutade om (prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). De nationella kulturpolitiska målen om jämlik tillgång till kulturen och om att främja kulturell mångfald förutsätter en bred regional och lokal förankring. Det är ett gemensamt ansvar, och det ställer stora krav på samverkan mellan staten, landstingen och kommunerna.

Som några exempel på statens åtgärder kan jag nämna satsningen på ett förenklat och utvidgat stödsystem för regional kulturverksamhet. Det statliga stödet har utsträckts till filmområdet och dansområdet, biblioteksstödet har förstärkts, och verksamheten med länskonstnärer har byggts ut. Ett antal nationella uppdrag har dessutom fördelats. Vi satsar på ett nytt statligt museum i Göteborg, Världskulturmuseet. Stödsystemet omfattar ett brett spektrum av institutioner med olika slag av konstnärliga och kulturella profiler. Det innebär även nya möjligheter för de regionala kulturinstitutionerna att bedriva utvecklingsprojekt i samverkan med staten och med varandra.

I interpellationen efterlyses en uppföljning och utvidgning av den regionala analys av kulturresursernas fördelning i landet som regeringen redovisade i budgetpropositionen för 1998. Jag kan meddela att regeringen inför höstens budgetproposition givit berörda myndigheter och organi-

sationer i uppdrag att redovisa det regionala utfallet av det statliga kulturstödet inom sina respektive verksamhetsområden. Dessa uppgifter skall sedan utgöra underlag för just en sådan utvidgad analys.

Beträffande det nyligen invigda Kulturåret 1998 är det inte orealistiskt att utgå från att satsningarna på såväl Kulturhuvudstadsåret som arbetsgruppen Kultur i hela landet kommer att skapa en ökad efterfrågan på ett fullödigt kulturutbud runt om i landet. För en dryg månad sedan, i december 1997, presenterade jag här i kammaren de satsningar som görs med anledning av Kulturåret 1998. Många av de kulturaktiviteter som äger rum i år kommer sannolikt att leva kvar av egen kraft. Det visar inte minst erfarenheterna från Köpenhamn, som var europeisk kulturhuvudstad år 1996. Kulturrådet har för övrigt regeringens uppdrag att utvärdera hela Kulturåret 1998.

Arbetsgruppen Kultur i hela landet har till uppgift att fördela medel till ett stort antal kulturprojekt men också att initiera en debatt kring olika frågor. Det handlar bl.a. om var de största utvecklingsmöjligheterna i det lokala kulturlivet finns och vad som kan vinnas genom ett ökat samarbete inom kulturområdet och med andra lokala verksamheter. Arbetsgruppen skall dokumentera gjorda erfarenheter som kan ha intresse för den kulturpolitiska utvecklingen på sikt. Arbetsgruppens rapport beräknas vara färdig i början av år 1999.

Regeringen är således mycket medveten om vikten av en regional balans och kulturens betydelse för att uppnå denna.

Anf. 61 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar kulturministern för svaret på min interpellation. Jag tycker att det är glädjande att vi är överens om uppfattningen att kulturen är ett mycket viktigt verktyg för att uppnå eller upprätthålla regional balans. Problemet är som jag ser det att kulturministern egentligen inte tycks veta riktigt hur detta verktyg skall kunna användas. Framför allt verkar det inte som regeringen vill vässa verktyget så att det blir riktigt effektivt. Jag är övertygad om att kulturen är en av de allra viktigaste verktygen för att nå utvecklingskraft och tillväxt och för att ta vara på de resurser som finns ute i hela landet, som har diskuterats här i kammaren tidigare under eftermiddagen.

Först av allt vill jag slå fast att min interpellation inte har något som helst med någon sorts Stockholmsfientlighet att göra. Det brukar ofta bli en sådan diskussion. Man misstolkar ambitionen om en bättre regional fördelning som att vi på något vis missunnar Stockholm att vara det nav i Sveriges kulturliv som det är. I dag kunde man i en debattartikel av Kjerstin Dellert i Svenska Dagbladet läsa om hennes vedermödor att återupprätta och underhålla Ulriksdals slottsteater Confidencen där hon också drar samma slutsats. Så är det inte.

Centerpartiet menar att det är naturligt för en huvudstad att ha en nationell uppgift för den nationella kulturen och för att bevara och utveckla vårt kulturarv och att visa den både för landets invånare och utländska besökare. Det är naturligtvis särskilt tydligt under detta år. Vad vi i Centerpartiet menar är att det inte får vara så att staden och regionen drar slutsatsen att eftersom staten satsar så stor del av resurserna till kultur kan man själv vara mer återhållsam. Jag har uppfattningen att det faktiskt är på det viset. Även under Kulturåret har man sparbetat på kultursektorn.

Prot. 1997/98:60
3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Vi i Centerpartiet har ändå den uppfattningen att kultur måste vara en självklar del av samhällslivet i alla delar av landet. Därigenom skapas också en efterfrågan på det kulturutbud som finns här. Det är bra att regeringen nu ger alla myndigheter och organisationer uppdraget att redovisa utfallet av det statliga kulturstödet inom sina respektive verksamhetsområden. Jag förutsätter att regeringen utifrån detta tar ett mer samlat grepp i budgetpropositionen och kommer med förslag och inte bara en analys. Det är förslag som vi vill se.

Jag vill lägga till ett område, om det nu inte skulle vara med i analysen. Det är arbetsmarknadspolitiken. Ungefär 1,3 miljarder av Arbetsmarknadsverkets medel går till kultursektorn. De går säkert till många bra ändamål. Men det har också en del avigsidor. Vi har stor anledning att återkomma till det under våren. Hur det är med den regionala fördelningen av de medlen har jag inte kunskap om. Men jag hoppas att en analys av detta ligger till grund för den samlade utvärderingen. Om det inte skulle vara så hoppas jag att AMS får den uppgiften.

I svaret säger kulturministern att de satsningar som nu görs under Kulturåret 1998 sannolikt kommer att skapa en ökad efterfrågan på ett fullödigt kulturliv i hela landet. Också jag hoppas att det blir så. Men då är det viktigt att vi hjälps åt att skapa förutsättningarna för att uppfylla de förväntningarna och möta den efterfrågan.

Jag har tidigare frågat kulturministern om de medel som nu avsätts för Kulturåret kommer att finnas kvar i kultursektorn och användas just för detta med betoning att de skall användas i hela landet. Svaret blev nej. De skall användas till de i och för sig angelägna propositioner inom kulturområdet som regeringen kommer att lägga fram i vår.

Det handlar till syvende och sist om resurser. Även om nu efterfrågan ökar överallt efter Kulturåret 1998 klarar marknaden i sig inte av att tillfredsställa de behoven. Det tror jag att vi är ganska överens om kulturministern och jag. Alldeles särskilt gäller det bland de resurssvaga, t.ex. barn och ungdomar.

Jag får återkomma med fler frågor i mina senare inlägg. Men jag vill i varje fall fråga om kulturministern är beredd att arbeta för att det blir ökade medel till kultursektorn i framtiden.

Anf. 62 CARINA HÄGG (s):

Fru talman, interpellanten och statsrådet! Min bestämda uppfattning är att Marita Ulvskog under sin tid som kulturminister har tagit kraftfulla tag för att lyfta upp sitt ansvarsområde kulturen. Inte minst tänker jag på arbetet med att lyfta fram arkitekturen och designfrågorna. Det är enbart när det gäller att göra nyckelharpan som officiellt nationalinstrument som vi inte har landat på exakt samma ståndpunkt. Men jag hoppas att något annat arbete med den frågan kan ge resultat. Själv har jag tillskrivit Skansenchefen Anna-Greta Leijon i ärendet. I den skissade ordningen kanske kulturminister Marita Ulvskog kan tänka sig att ge nyckelharpan sitt stöd. Folkmusik är för mig väldigt mycket av rötter.

På tal om rötter kommer jag själv från Värnamo i Möbelfriket där välkända möbler har sett dagens ljus. Jag kan inte tala om kultur för bättre regional balans utan att också nämna något om möbler. Namn som Bruno Mathsson och Källemo med Sven Lundh är välbekanta och har med framgång nått ut över landets gränser. När jag ser dessa för mig så väl-

kända möbler runt om i världen på våra ambassader och i offentliga lokaler ser jag på dem med hembygdens stolthet i ögonen. Jag minns också vilket ansvar vi politiker har för att skapa de bästa och rätta förutsättningarna för såväl möbelkonst som andra konstformer.

Att jag kommer från småföretagarbygder gör att jag också ser hur viktig kopplingen är mellan ett rikt kulturliv och ett konkurrenskraftigt näringsliv. Jag är övertygad om att det är de företag som satsar på design och produktutveckling som har framtiden för sig. Jag vill få fler legoföretag att satsa på egna produkter. Även om de inte väljer den vägen blir underleverantören ändå indirekt alltmer beroende av designen.

Då denna interpellation så väl i tiden sammanfaller med en alldeles speciell händelse på kulturområdet kan jag inte avhålla mig från att nämna något kort om den.

Stiftelsen Smålands Konstarkiv i Värnamo presenterar nu på torsdag Museum Vandalorum. Det är ritat av den välkände italienska arkitekten Renzo Piano. Smålands Konstarkiv vill skapa en nordisk mötesplats för samtida konst och design, men också Smålands Konstarkivs permanenta samlingar skall få plats i konstmuseet som ligger mittemellan Stockholm och kontinenten, utmed E 4:an. För er som vill veta mer om den här idén kan jag nämna att den kommer att presenteras denna vecka på Volvohuset här borta i Kungsträdgården.

För mig är Museum Vandalorum det bästa av exempel på kulturambitioner med både regional bas och koppling till näringslivet. Det blir inte mindre spännande när man vet att Pontus Hultén har ett eller två fingrar med i planerna.

Men vår bygds näringsliv är så mycket mer. Som exempel kan jag nämna Etac, som gör rullstolar med design. BilAtlas säljer cykelhjälm inte bara för att de är slagtåliga utan också i hög grad för utseendets skull. Balton är ett annat företag som också har designen inbyggd i företagets grundidé. Industrin behöver den vilda kulturen som inspiration till den som jag ser det mer tuktade formen, formgivning och design.

Avslutningsvis vill jag ställa en fråga till kulturminister Marita Ulvskog. Varför är det inte självklart att kommunfullmäktige och landstingsfullmäktige har kulturinslag vid varje sammanträde? Man kan inte värna om kulturen om inte ord och handling går hand i hand. Man borde släppa in sången, musiken, dansen, litteraturen m.m. i våra sammanträdeslokaler ute på det lokala planet. Kulturministern borde utmana alla kommun- och landstingspresidier att bjuda på levande kultur i samband med fullmäktiges alla sammanträden. Jag tror att det skulle ha en stor betydelse för att stärka kulturen ute i de olika regionerna.

Anf. 63 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Det är alldeles utmärkt att Marianne Andersson har interpellat kulturministern om kulturen och regionerna. Detta har varit en av de stora frågorna i kulturutskottet. I det andra kulturpolitiska målet sägs ju att ett mål är att verka för att alla, *alla*, får möjlighet till delaktighet i kulturlivet, till kulturupplevelser samt till eget skapande.

Detta mål var bakgrunden till det riksdagsbeslut som fattades den 19 december 1996. Där gjorde riksdagen ett tillkännagivande där det står att kulturutskottet med anledning av den motion som Centern väckt finner det motiverat med en skyndsam utredning som omfattar samtliga områ-

*Fel! Okänt
växelargument.*

den där staten ger stöd till kulturinstitutioner. Det sägs också i riksdagsbeslutet att resultatet av en sådan översyn bör läggas till grund för statsmakternas ställningstagande till principer för Kulturrådets fördelning av stödenheter.

Nu redovisas i budgetpropositionen att Kulturdepartementet litet ungefärligt uttryckt har begränsat uppdraget till att gälla Kulturrådet och Riksteatern. Det framgår också av interpellationen. Av regleringsbrevet som är skrivet efter det senaste riksdagsbeslutet framgår att andra myndigheter under Kulturdepartementet den 1 mars skall redovisa vad som händer på det här området. Kulturrådet skall göra sin redovisning den 1 juli.

Kulturministern sade här att hon räknar med att man skall kunna redovisa det regionala utfallet av det statliga kulturstödet inom respektive verksamhetsområden och att dessa uppgifter sedan skall utgöra underlag för en utvidgad analys. I det sammanhanget är det ganska naturligt att ställa sig denna fråga: Avser kulturministern, med tanke på det svar som lämnats, att återkomma senast i samband med budgetpropositionen med förslag om ändring av principerna för Kulturrådets fördelning av stödenheter, så att vi med det som grund än en gång kan få en samlad diskussion om vad som händer i framtiden?

Man har här talat mycket om kulturen som verktyg i olika sammanhang, just nu i det regionalpolitiska sammanhanget. Jag vill därför, i egenskap av en som sysslar mycket med kulturpolitik, understryka att satsningar på kulturen alltid ytterst måste motiveras av dess egenvärde. Sedan kan det också få andra, positiva effekter. Jag menar att ett sådant exempel kan komma redan i samband med riksdagens behandling av den regionalpolitiska propositionen. Som Marianne Andersson också var inne på har det bäring också på arbetsmarknadspolitikens område och andra områden.

Frågan till kulturministern är alltså: Kan jag utgå från att det kommer förslag i budgetpropositionen med anledning av den analys som följer på redovisningen av det regionala utfallet?

Anf. 64 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Det pågår en mycket allvarlig folkomflyttning i vårt land. Den del av landet som drabbats allra hårdast är Bergslagen, där många kommuner har tappat över en tredjedel av sin befolkning, och befolkningen blir nu allt äldre. Det är kommuner som utsatts för dramatiska strukturförändringar under flera år, men där det också börjar växa fram en mycket stark krismedvetenhet och vilja att söka det nya.

Jag tror inte att det var någon slump att det var i Hällefors kommun som man i somras invigde bostadsområdet Polstjärnan, där man använt de allra yppersta av Sveriges skulptörer för att förnya ett nedslitet bostadsområde. Det är heller ingen slump att det var i Hällefors man använde Millesstatyer till att förändra ett annat nedslitet område. Det är ingen slump att man utanför Nora etablerar Åkerby skulpturpark, att Ashleys ateljé växt fram i Riddarhyttan, att man i Ramsbergshyttan använder teatern och kulturen som del i en näringslivsutveckling eller att Svenska Kammarorkestern spelar en så oerhört stor roll i hela Örebro län.

Jag tror att kulturen hör till de faktorer som kommer att bidra till attraktivitet i olika delar av landet och att den i sig bär mycket av förutsättningar för nytänkande inom näringslivet.

För några år sedan etablerade man Måltidsakademien i Grythyttan. Det är en mycket kvalificerad akademisk utbildning för anställda i restaurangnäringen, i nära kontakt med kulturen. Där vill man gå vidare och etablera ett måltidens museum. Det är en stor investering och ett mycket stort beslut. Skulle vi fatta det beslutet här i riksdagen skulle det vara betydligt större än många av de kulturbeslut vi fattat men mycket mindre än många av de väginvesteringar som vi beslutat om som del i regionalpolitiken.

I Kopparberg, Hällefors, arbetar man med *Design i Bergslagen*. Man gör nu olika typer av förstudier. Men skall det gå vidare krävs det självfallet avsevärda investeringar från samhällets sida. Då är det viktigt att vi orkar med att se kulturen som en del i näringspolitiken. Med all respekt, kulturutskottets ordförande: Kulturen skall leva av egen kraft, men vi skall också våga och orka se att när vi i brytningstider tar upp kampen för de jobb som ännu inte finns bör vi också använda det som kan vara nycklarna till framtidens arbetsmarknad.

Jag tror att kulturen kommer att spela en väldigt stor roll, och jag tror att det är viktigt att den får spela den rollen just i de delar av landet som är allra mest utsatta. Därför har jag, precis som Åke Gustavsson, stora förväntningar inför den regionalpolitiska propositionen. Jag hoppas att vi både då och på lång sikt här i riksdagen skall orka och våga fatta stora, strategiska kulturpolitiska beslut, som vänder en väldigt olycklig befolkningsutveckling i stora delar av landet. Det gäller inte minst Bergslagen.

Anf. 65 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Det finns ingen oenighet mellan oss. Vi har en kultursyn som jag tror är väldigt samstämd, även om vi kanske lägger betoningen litet olika. Man kan ju vara högtidlig och säga: Inget samhälle och ingen humanism utan kultur. Det kan sammanfattas i begreppet kulturens egenvärde. Men självfallet kan man också se kulturen på det sätt som t.ex. Inger Lundberg gör. Den är i allra högsta grad en samhällsförändrande kraft, och den kan naturligtvis också ha viktiga sysselsättningspolitiska, regionalpolitiska och näringspolitiska uppgifter.

Marianne Andersson avslutade med en fråga: Kan kulturministern lova att hon skall arbeta för ökade medel till kultursektorn inför framtiden? Ja, det kan jag lova. Även om vi inte är färdiga med siffrorna än så kommer vi under valperioden att ha ökat den nationella kulturbudgeten med ungefär en halv miljard kronor.

Det skall naturligtvis för det första ställas i relation till hur stor kulturbudgeten var från början. Det handlar då om ett ganska ordentligt påslag. Jag räknar nu in de satsningar som kommer i vårens proposition som riksdagen förhoppningsvis skall ställa sig bakom och som också innehåller reformmedel.

Det skall för det andra också ställas i relation till de neddragningar som andra mycket viktiga politikområden har tvingats till. Den höga ambitionen skall vi behålla – självfallet skall kulturen ha mer resurser.

Åke Gustavsson beskrev den utvidgade analysen i två steg, och jag berörde den mycket kortfattat i interpellationssvaret. Den handlar om att

***Fel! Okänt
växelargument.***

regeringen först har gett ett uppdrag till varje myndighet och icke-myndighet – de är ju många – på Kulturdepartementets område om att senast om en månad inkomma med en regional analys. Då kan man se hur samtliga medel som fördelas via Kulturdepartementet fördelas länsvis. Det vi hann med till årets budgetproposition var en mycket reducerad redovisning. Sedan, som framgår av regleringsbrevet till Kulturrådet, skall denna analys utgöra underlag för en mer omfattande för att nå upp till det uppdrag vi har fått från riksdagen att göra en skyndsam utredning.

Om detta skall bli ett seriöst och permanent underlag för att åstadkomma en bättre regional balans av kulturmedlens fördelning kräver det en hel del arbete. Det finns metodproblem, som naturligtvis är förklaringen till att vi inte redan i dag är klara med detta. Det innebär att jag inte kan lova att denna analys kommer att räcka till konkreta förslag redan i budgetpropositionen 1999 som till fullo tillfredsställer de rimliga krav vi alla har på detta område. Men vi kommer att göra så mycket som möjligt för att nå fram till det gemensamma målet om bättre regional balans.

Anf. 66 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag är glad över vittnesbörden om kulturens betydelse och det som finns ute i olika delar av landet.

Jag som kommer från före detta Älvsborgs län, numera ingående i Västra Götaland, känner väldigt starkt för en bättre regionalfördelning eftersom det länet i den redovisning vi fick var ett av dem som hade lägst andel statliga kulturresurser. Rent regionalt egoistiskt är jag alltså angelägen om den här frågan. Men det är inte bara det – detta är viktigt i hela landet.

Jag vill bara lägga till en aspekt, nämligen att kultur förlänger livet. Det finns vetenskapliga undersökningar som visar att regelbundna kulturupplevelser ger bättre hälsa och längre liv. Det tycker jag borde vara något för alla som jobbar med sjukvård att ta till sig. Vi talar ju ibland om kultur i vården. Jag skulle vilja vända på begreppet och säga kultur *före* vården i stället. Detta gör det naturligtvis ännu mer angeläget att alla får del av kulturen i hela landet.

Jag vill också ta upp några delfrågor. De gäller dels det som jag berörde tidigare, nämligen de stora resurser som fördelas till kultursektorn via AMS. Kan kulturministern tänka sig att ta ett rejält grepp och låta kultursektorn i stället förfoga över den absolut övervägande delen av de här resurserna? Då skulle det vara mycket lättare att nå de kulturpolitiska målen, inte minst när det gäller kultur i hela landet. Jag upprepar den fråga jag ställde om analysen om den regionala fördelningen. Kan man också tänka sig att ta in de medel som fördelas via AMS? Jag tycker att det skulle vara mycket intressant att få veta detta och hoppas att jag får svar på frågan.

Sedan har vi det faktum att en ökande andel av kulturresurserna går till projekt, även inom kulturinstitutionerna. Det har ju varit en medveten inriktning. Jag är mer och mer tveksam till detta. Flexibilitet och nytänkande är bra, men när man riskerar att basverksamheten urholkas för att en ökad andel går till korta projekt känner jag en stor tveksamhet. När en ökad andel av kulturarbetarna hänvisas till frilansverksamhet har de en tendens att flytta till storstäderna, företrädesvis Stockholm, där arbetsmarknaden är större. På så vis bidrar vi till koncentrationen och urholkar

basen för ett levande kulturliv ute i landet, som jag ser det. Jag undrar hur kulturministern ser på den utvecklingen. Jag tycker att den är allvarlig.

Jag har också en annan fråga. I helgen deltog både kulturministern och flera ledamöter i kulturutskottet i ett seminarium i Göteborg om filmen i brytningstid. Jag lärde mig faktiskt en hel del där. I går förmiddag var inte kulturministern med, men då handlade det om samspelet, eller bristen på samspel, mellan film och teater. Det stod ganska klart att ett samarbete, speciellt ute i regionerna, mellan de regionala filmcentrer som växer fram – vilket är mycket bra – och de regionala teatrarna och den regionala musiken är oerhört viktigt. På så vis kan de nämligen komplettera varandra och erbjuda en bättre arbetsmarknad för de människor som jobbar med de här sakerna ute i landet. Ofta tror jag att de behöver puffas på för att man skall få till stånd detta samarbete. Annars finns det en tendens att sitta i var sin sektor och inte riktigt förstå att man måste samarbeta. Är kulturministern villig att ordna seminarier eller diskussioner ute i regionerna för att få till stånd ett sådant här samarbete? Det kan vara bra att ta några sådana initiativ. Jag tror att det är ett sätt att bredda arbetsmarknaden.

Jag har en sak till som jag tycker är viktig. Jag skall kommentera det faktum att det kommer att komma mer medel till kultursektorn. Det var bra! Senast när jag frågade om uppföljningen efter kulturåret fick jag svaret att pengarna skulle gå till propositionerna, som i och för sig är viktiga. Någon mer uppföljning i övrigt skulle det inte bli. Jag hoppas att jag hade fel, och att jag kan tolka svaret så att det kan komma litet mer pengar som man kan använda på de här olika sätten som vi har beskrivit här i dag.

Anf. 67 ÅKE GUSTAVSSON (s):

Fru talman! Jag noterar att kulturministern säger att hon skall göra så mycket som möjligt för att ta in förslag i anledning av analysen i anslutning till den budgetproposition som kommer att läggas fram i höst. Jag hoppas och förutsätter att det blir en socialdemokratisk regering som får möjlighet att lägga fram den och att Marita Ulvskog därmed får ett avgörande ansvar för det arbetet.

Jag vill bara göra en kommentar till. Den handlar om kulturens egenvärde. Jag tror att man leder tanken fel om man säger att man skall använda kulturpolitiska satsningar för än det ena, än det andra området. Det skall vara bra för jobben, för turismen, för den regionala utvecklingen och för vården. Marianne Andersson var ju t.o.m. inne på "före vården". Men om man inte tänker utifrån egenvärdet i första hand leder besluten fel, är jag rädd. Då kan de leda till att man satsar på fyrverkerier i stället för kultur i skolan.

Fru talman! Det är litet grand den synen som jag vill varna för. Jag vill dock inte förneka att kulturen har positiva effekter på en rad andra viktiga områden.

Slutligen vill jag instämma i de fina ord som Carina Hägg sade om Smålands Konstarkiv.

Prot. 1997/98:60

3 februari

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 68 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Marita Ulvskog! Jag skall återge en mening ur ett koncept till en skrift om Museum Vandalorum:

Vi bosätter oss inte gärna i en helt anonym ort. Regionen behöver referenspunkter och mötesplatser.

Jag tycker att den meningen säger väldigt mycket. Man kan gå in och närma sig kulturen från många utgångspunkter och man kan se på kulturen på många olika sätt. Men alla vi som debatterar här är måna om kulturen, och vi vill att fler skall uppmärksamma och värna kulturen. Jag tror inte att vi på något sätt är oense i sak, även om vi kanske diskuterar från litet olika utgångspunkter den här gången.

Jag skulle också vilja ta upp något annat. Det har ju stormat kring Stadsteatern i Göteborg. Själva den konflikten skall jag inte kommentera på något sätt, men när den och andra liknande diskussioner flammar upp kommer också andra frågor i fokus, nämligen: Var finns kulturarbetarna och de kulturintresserade dessemellan? Varför har de i så stor utsträckning lämnat den politiska arenan? Varför har de abdikerat?

Själv har jag efterlyst kulturarbetare i politiken ganska länge. På samma sätt som vi, som jag tidigare sade, måste gå ut och uppmana fullmäktigeförsamlingar att ta in kulturen på sina sammanträden för att i praktiken visa att man ute i regionerna värdesätter kulturen, tror jag att vi måste uppmana de kulturintresserade att komma med in och driva debatten, att finnas med i politikens praktiska tillämpning. Jag tror att vi måste bli fler runt om i landet som lyfter fram och värnar om kulturfrågorna. Det kan man inte göra bara från Stockholm.

Anf. 69 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! På tröskeln till ett nytt årtusende behöver vi litet fyrverkerier. Ett sådant fyrverkeri skulle ett måltidsmuseum i Grythyttan kunna vara.

Kulturen har ett egenvärde. Jag instämmer i det. Men kulturen är också en oerhört viktig förändringskraft. Robert Putnam har skrivit väldigt mycket om vad kulturen har betytt för utvecklingen av den lokala ekonomin, för kreativiteten i norra Italien. Vi vet vad den typen av ideal, samlingar, möjlighet att tro på något betyder för att arbetsmarknaden skall utvecklas.

Det finns en liten risk att kulturen arbetar för sig. Kulturministern har ihop med Näringsdepartementet tagit fram ett briljant program för arkitektur, form och design, men jag tycker kanske ändå att där saknas en diskussion kring hur industridesignen kan användas för ett radikalt lyft av svensk industri. Det är nästa steg. Det är bra att det här första programmet kommer, men det behövs någonting ytterligare som visar hur vi praktiskt kan omsätta detta i de många, många jobben.

Jag tror också att vi behöver en ökad uppmärksamhet på vad kulturen betyder för svenskt näringsliv. Det talas både på kultursidorna och på ekonomisidorna väldigt litet om den enorma betydelse som svensk musik-industri börjar få. Sverige är på det området nu tredje exportnation efter USA och England. Det talas alltför litet om vad kultursatsningar faktiskt betyder för näringslivet. Om vi talar mer om det tror jag också att det blir litet lättare för oss som värnar om kulturen för dess egenvärde att se till

Anf. 70 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag håller inte med Inger Lundberg om att kulturen arbetar väldigt mycket för sig själv. Åker man runt i landet eller ser man bara hur det går till i riksdag och regeringskansli kan man konstatera att vi är ganska duktiga på att engagera också andra än kulturpolitiker. Det är ju den här samlingen av debattörer ett gott exempel på – folk som sitter i helt andra utskott än kulturutskottet är engagerade i frågorna. Vi samarbetar när det gäller det hållbara Sverige, där vi har ett mycket starkt kulturinslag, på jordbruksområdet, där vi har kulturmiljöfrågorna, på näringsområdet inte minst när det gäller svensk musikindustri, som ju baserar sina framgångar på att vi under decennier har haft en väl utbyggd och fungerande kommunal musikskola. Det här är sådant som regeringen planerar att uppmärksamma på olika sätt.

Vi arbetar alltså väldigt otraditionellt med de här frågorna, och det finns ett stort intresse från andra håll för att samarbeta med oss.

Vad gäller Museum Vandalorum deltar jag själv i aktiviteten i Kungsträdgården på torsdag just för att visa på hur spännande spjutspetsprojekt kan komma fram på helt andra ställen än i t.ex. huvudstaden. Det är ett mycket spännande projekt. Jag har varit nere i Värnamo, och jag kommer att delta i Kungsträdgården. Likaså har jag goda kontakter med dem som är drivande bakom ett måltidens museum. Vilka ekonomiska insatser staten så småningom kan göra kan jag i dag inte bedöma, men det finns ett starkt stöd från Kulturdepartementet för de här initiativen, som är av mycket hög kvalitet. Om det råder det inte något tvivel.

Egentligen kan man säga att det är det faktum att man litet grand har missat kulturens egenvärde som har lett till att det nu ligger drygt 1 miljard kronor på arbetsmarknadspolitikens område som helt undandrar sig kulturpolitiska bedömningar. Vi har nu i samarbete med Arbetsmarknadsdepartementet haft en utredare som har tittat på just de här frågorna. Vad kan man göra för att successivt göra denna del av arbetsmarknadspolitiken till en del av kulturpolitiken? Det här är en väldigt stor struktur- och systemförändring, som vi inte kommer att klara av att genomföra i ett slag. Men det finns ändå en samsyn, ett samarbete och en strävan att åstadkomma en förändring, och det tror jag är en väldigt god start.

Jag har fått så många frågor. Låt mig till slut säga något om projektstödet. Det finns en "projektifiering" av kulturstödet. Å ena sidan är det viktigt att det finns fria pengar, att inte allt binds till institutionerna eller de befintliga verksamheterna, för då kommer det inte fram någonting nytt. Å andra sidan går "projektifieringen" på sina håll alldeles för långt, och man får en osäkerhet som inte är av godo. Man får en urgröping av institutionerna, inte ett tillskott. Jag ser det som ett tillfälligt nödläge. Det är ett tecken på att kultursektorn på såväl kommunal och landstingskommunal som statlig nivå måste få fortsätta att växa, precis som har skett under de senaste åren.

*Fel! Okänt
växelargument.*

Anf. 71 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Kultursektorn kanske har vuxit. Den har ju i ganska hög grad fredats från besparingar. Men totalt sett har ändå kulturens andel av BNP under de senaste 20 åren inte ökat utan sjunkit. Hur vi än resonerar tror jag att det är viktigt att vi inser att vi måste satsa mer pengar på kulturen.

Jag är den första att hålla med Åke Gustavsson om kulturens egenvärde. Vi har inte skilda uppfattningar på den punkten. I den här debatten tog jag upp de förunderliga effekter som kulturen har också på så många andra områden. Det är viktigt att skilja på de två frågorna. Att visa på att det också handlar om ekonomiska vinster kanske gör det litet lättare att få finansministrar, finansdepartement och andra att förstå att man faktiskt måste satsa på kulturen. Jag är övertygad om att det finns sådana vinster.

Det är bra att vi har en gemensam uppfattning om "projektifieringen". Det är ett stort problem. Många institutioner lever faktiskt med så knappa marginaler att de har det väldigt svårt. Att då minska resurserna för att använda dem till projekt innebär att man undergräver basen för dessa institutioner. Jag tror att det är värst ute i landet, där det ändå är glesare med kulturresurser, och att det får värst effekter där ute. Jag möter många människor som nu ägnar all sin tid åt att söka pengar till olika projekt, och det är inte riktigt konstruktivt. Att människors arbetstid, kraft och energi går till det ger inte så mycket tillbaka till exempelvis barn och ungdomar.

Jag vill sluta med att säga att jag hoppas att kulturåret 1998 skall bli ett verkligt avstamp för att göra Sverige till ett ännu mer utvecklat kulturland och att det skall gälla hela landet. Vi kommer nog att återkomma till diskussionen om den regionala fördelningen. Jag tycker inte vi har fått riktigt bra svar på alla de frågor som vi har ställt.

Anf. 72 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag vill tacka er alla för denna debatt. Jag tror att det är bra om vi tar tillfället i akt att så ofta som möjligt aktualisera kulturfrågorna också här i kammaren.

Låt mig avslutningsvis säga någonting om synen på kulturen när det gäller balansen, dvs. att det skall finnas kultur i hela landet. Vi har nu talat om hur man fördelar resurserna länsvis, och vi vet hur det ser. Vi är inte alldeles säkra på hur det ser ut om man räknar in hela Kulturdepartementets område, men det kommer vi att ha en bättre kunskap om så småningom.

Jag tror dock att vi inte skall bortse från att vi också måste ställa krav på de nationella institutionerna som i hög grad är koncentrerade till Stockholmsregionen. De ingår också i den regionala balansen. De skall stå för en tillgänglighet som gör att hela landet känner att det är deras institutioner och inte Stockholms institutioner. Jag ser även det som en mycket viktig fråga.

Det kan handla om att Operan i fortsättningen kommer att ha sommaröppet när folk från andra delar av landet är här. Dramaten har det sedan en längre tid tillbaka. Det kan också handla om att Riksteaterns Norén-pjäns turnerar i stora delar av Norrlands inland innan den kommer till Dramaten. Vidare kan det handla om lovsången till den regionalisering av filmen som vi alla här har medverkat till och som framfördes vid Göte-

borgs filmfestival samt vilken betydelse det kan få i framtiden. Vi skall även ha den aspekten med oss.

Prot. 1997/98:60
3 februari

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Andre vice talmannen meddelade att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarernas ledamöter:

Framtidens marknad för fiskeprodukter i EU: Ansvar, partnerskap, konkurrenskraft *KOM (97) 719*

Förslag till rådets förordning (EEG) nr 2078/92 av den 30 juni 1992 om produktionsmetoder inom jordbruket som är förenliga med miljöskydds- och naturvårdskraven *KOM (97) 620*

Förslag till rådsförordning om avtal mellan gemenskapen och Förenta staterna om normer för humana fångstmetoder *KOM (97) 726*

9 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Lagutskottets betänkanden 1997/98:LU7–LU10

Jordbruksutskottets betänkande 1997/98:JoU11

Bostadsutskottets betänkanden 1997/98:BoU3, BoU5 och BoU6

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

1997/98:59 Godkännande av en överenskommelse mellan Sverige och Slovakien om ömsesidigt bistånd i tullfrågor

1997/98:64 Lag om allmän kameraövervakning

1997/98:65 Reformerat förhandsbesked i skattefrågor, m.m.

1997/98:71 Förstärkt tillsyn över börser

11 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 2 februari

1997/98:155 av *Lennart Rohdin* (fp) till justitieministern

De små tingsrätterna

den 3 februari

1997/98:156 av *Fredrik Reinfeldt* (m) till inrikesministern
Grundlagsenligheten i det kommunala utjämningsystemet
1997/98:157 av *Sten Andersson* (m) till statsrådet Pierre Schori
Det ekonomiska biståndet till Palestina

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 februari.

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 2 februari

1997/98:395 av *Bodil Francke Ohlsson* (mp) till miljöministern
Hallandsåsen
1997/98:396 av *Elizabeth Nyström* (m) till statsrådet Thomas Östros
Beskattningen och den svenska sjöfarten
1997/98:397 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Garantipensionen

den 3 februari

1997/98:398 av *Agneta Ringman* (s) till statsrådet Pierre Schori
Förnyelse av uppehållstillstånd
1997/98:399 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till justitieministern
Ekobrottsmyndigheten

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 10 februari.

13 § Kammaren åtskildes kl. 19.03.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början till ajourneringen kl. 16.44 och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

*Fel! Okänt
växelargument.*

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om fördröjda svar på interpellationer	1
3 § Svar på interpellation 1997/98:138 om rättsväsendet.....	1
Anf. 1 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	1
Anf. 2 INGBRITT IRHAMMAR (c).....	3
Anf. 3 KIA ANDREASSON (mp).....	4
Anf. 4 GUN HELLSVIK (m)	5
Anf. 5 MAUD EKENDAHL (m).....	6
Anf. 6 JAN LINDHOLM (mp).....	7
Anf. 7 CARINA HÄGG (s)	7
Anf. 8 SIW PERSSON (fp)	8
Anf. 9 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	9
Anf. 10 INGBRITT IRHAMMAR (c).....	10
Anf. 11 KIA ANDREASSON (mp).....	11
Anf. 12 GUN HELLSVIK (m)	12
Anf. 13 MAUD EKENDAHL (m).....	12
Anf. 14 JAN LINDHOLM (mp).....	13
Anf. 15 CARINA HÄGG (s)	13
Anf. 16 SIW PERSSON (fp)	14
Anf. 17 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	14
Anf. 18 INGBRITT IRHAMMAR (c).....	15
Anf. 19 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s)	16
4 § Svar på interpellation 1997/98:91 om regeringens arbets-	
 marknadspolitik	17
Anf. 20 Arbetsmarknadsminister MARGARETA	
WINBERG (s)	17
Anf. 21 PER UNCKEL (m).....	18
Anf. 22 ELVER JONSSON (fp).....	19
Anf. 23 HANS ANDERSSON (v).....	20
Anf. 24 KRISTINA ZAKRISSON (s).....	21
Anf. 25 HANS KARLSSON (s)	22
Anf. 26 DAN ERICSSON (kd)	22
Anf. 27 Arbetsmarknadsminister MARGARETA	
WINBERG (s)	24
Anf. 28 PER UNCKEL (m).....	25
Anf. 29 ELVER JONSSON (fp).....	26
Anf. 30 HANS ANDERSSON (v).....	26
Anf. 31 KRISTINA ZAKRISSON (s).....	27
Anf. 32 HANS KARLSSON (s)	27
Anf. 33 Arbetsmarknadsminister MARGARETA	
WINBERG (s)	28
Anf. 34 PER UNCKEL (m).....	29
Anf. 35 DAN ERICSSON (kd)	30
Anf. 36 Arbetsmarknadsminister MARGARETA	
WINBERG (s)	30

5 § Svar på interpellation 1997/98:125 om arbetsmarknadspolitiken och den regionala utvecklingen.....	31
Anf. 37 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	31
Anf. 38 ELVING ANDERSSON (c).....	32
Anf. 39 ELVER JONSSON (fp)	33
Anf. 40 HANS ANDERSSON (v)	34
Anf. 41 KENT OLSSON (m).....	35
Anf. 42 DAN ERICSSON (kd)	36
Anf. 43 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	37
Anf. 44 ELVING ANDERSSON (c).....	38
Anf. 45 TALMANNEN	39
Anf. 46 ELVER JONSSON (fp)	39
Anf. 47 HANS ANDERSSON (v)	39
Anf. 48 KENT OLSSON (m).....	40
Anf. 49 DAN ERICSSON (kd)	40
Anf. 50 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	41
Anf. 51 ELVING ANDERSSON (c).....	42
Anf. 52 Arbetsmarknadsminister MARGARETA WINBERG (s).....	43
Ajournering.....	43
Återupptagna förhandlingar	43
6 § Svar på interpellation 1997/98:122 om upprustningen av vägnätet	44
Anf. 53 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	44
Anf. 54 ESKIL ERLANDSSON (c).....	45
Anf. 55 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	46
Anf. 56 ESKIL ERLANDSSON (c).....	46
Anf. 57 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	47
Anf. 58 ESKIL ERLANDSSON (c).....	47
Anf. 59 Kommunikationsminister INES UUSMANN (s)	48
7 § Svar på interpellation 1997/98:139 om kultur och regional balans.....	48
Anf. 60 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	48
Anf. 61 MARIANNE ANDERSSON (c)	49
Anf. 62 CARINA HÄGG (s).....	50
Anf. 63 ÅKE GUSTAVSSON (s)	51
Anf. 64 INGER LUNDBERG (s).....	52
Anf. 65 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	53
Anf. 66 MARIANNE ANDERSSON (c)	54
Anf. 67 ÅKE GUSTAVSSON (s)	55
Anf. 68 CARINA HÄGG (s).....	56
Anf. 69 INGER LUNDBERG (s).....	56
Anf. 70 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	57
Anf. 71 MARIANNE ANDERSSON (c)	58
Anf. 72 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	58

8 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från	
Europeiska kommissionen	59
9 § Förnyad bordläggning	59
10 § Bordläggning	59
11 § Anmälan om interpellationer	59
12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	60
13 § Kammaren åtskildes kl. 19.03	60

Prot. 1997/98:60
3 februari

Elanders Gotab, Stockholm 1998